

Degradació de les polítiques de conservació de la biodiversitat a Catalunya

Àrea de Natura i Biodiversitat.
Ecologistes en Acció de Catalunya

2012

Les polítiques catalanes de natura mostren un panorama desolador: incompliment generalitzat de la legislació i retrocessos accelerats en les polítiques de conservació de la biodiversitat, que empenyen Catalunya dels primers llocs cap als últims a nivell europeu.

Ecologistes en Acció de Catalunya
Àrea de Natura i Biodiversitat
Can Basté, Passeig de Fabra i Puig, 274
08031 BARCELONA
natura@ecologistesenaccio.cat

Octubre de 2012

Aquest document es pot trobar electrònicament a:
<http://www.ecologistasenaccion.org/article24389.html>

Creative commons. Es permet la reproducció no comercial d'aquesta obra sempre que se'n citi l'origen i es comparteixi amb les mateixes condicions de llicència.

<http://es.creativecommons.org/licencia/>

Diagnosi

Degradació de les polítiques de conservació de la biodiversitat a Catalunya 2012

ÍNDEX

RESUM EXECUTIU	4
A. INTRODUCCIÓ	5
B. LA VIDA A LA TERRA, EN SITUACIÓ LÍMIT	6
C. ANÀLISI DE POLÍTIQUES PÚBLIQUES A CATALUNYA	9
1. Inexistència d'una Estratègia de conservació de la Diversitat Biològica	9
2. Legislació pròpia obsoleta i incompliments de directives comunitàries	9
3. Els espais naturals protegits catalans, cada cop més desprotegits	10
4. Sense connectors ecològics, la planificació territorial és paper mullat	13
5. Fauna i flora, inexplicablement oblidades	14
6. Protecció dels animals, un pas endavant i diversos enrere	16
7. La gestió del medi marí, pràcticament inexistent	17
8. Llums i ombres a la gestió dels boscos	20
9. Vigilància i sanció, capítols sense resoldre	23
10. L'educació per la sostenibilitat: assignatura pendent	24
11. Biodiversitat cultivada	26
12. Responsabilitat exterior de Catalunya en la pèrdua de Biodiversitat	27
D. MANCA DE TRANSPARÈNCIA, INFORMACIÓ I PARTICIPACIÓ	29
E. UN "FULL DE RUTA" PER A SALVAR LA BIODIVERSITAT	31
ANNEX: LES METES D'AICHI	34

RESUM EXECUTIU

La Diversitat Biològica a Catalunya i a nivell planetari està seriosament amenaçada. Ens trobem davant la Sisena Extinció Massiva d'espècies de la història del planeta, i l'única que és deguda a l'acció d'una sola espècie: la humana.

El coneixement científic ens alerta que els impactes humans sobre el planeta han anat creixent al llarg dels segles. En aquests moments, estem sobreexplotant els recursos de la Terra i saturant la seva capacitat de reciclatge dels nostres residus a un 170%, com a mínim. Moltes espècies i molts ecosistemes estan al límit del col·lapse i a totes les regions del planeta la humanitat està a punt de portar el medi ambient més enllà dels límits de l'equilibri, a uns punts de no retorn. Si els sobrepassem, molts dels éssers vius i dels serveis que ens proporcionen poden ensorrar-se com un castell de cartes. Bona part dels bens que consumim, la nostra qualitat de vida, i la pròpia supervivència de la vida al planeta està amenaçada pel mode de vida occidental, de producció i consum massius, ara ja estès a escala planetària.

Catalunya ha passat en poques dècades de ser pionera a caure als últims llocs d'Espanya i d'Europa en polítiques de conservació de la natura. La passivitat dels Governos, l'incompliment generalitzat de les lleis i compromisos internacionals i la reducció dels recursos humans i econòmics expliquen aquests incompliments. La **reducció del 60% dels pressupostos** per a la gestió del medi natural en el període 2009-2012 és la millor prova d'això.

La fauna, la flora, els ecosistemes i els espais naturals estan cada cop més desprotegits, amb comptades excepcions. El mar és el gran oblidat, i la part del territori on, per la "invisibilitat" dels seus impactes, més mal s'està fent a la natura.

Les darreres dues dècades de "creixement prodigiós", ara es revelen com un malson en què no només no s'ha augmentat substancialment la qualitat de la seva població, sinó que el creixement s'ha fet a costa de sacrificar un recurs escàs: el sòl, d'afectar espais i paratges naturals i d'incrementar desmesuradament els impactes globals de la nostra economia en aspectes tant essencials com el consum energètic, d'aigua dolça, la importació de matèries primeres i recursos naturals de tot el planeta, entre d'altres. No s'ha apostat decididament per una cultura de sostenibilitat sinó per un creixement a qualsevol preu, irresponsable, que desemboca en l'actual crisi en una nova ofensiva de privatització de tot allò públic, per la mercantilització i "financiarització" de la natura, amb l'entronament de conceptes com l'*economia verda* o l'*economia blava*.

Catalunya es troba de sobte, en la segona dècada ja del segle XXI, amb una realitat lamentable per a la conservació d'un dels seus patrimonis més meravellosament rics: la natura. I amb el rellotge del compte enrere per a intentar evitar el desastre marcant sonorament els segons.

Però no tot són males notícies. La població cada cop és més conscient que conservar la natura no és un luxe per a èpoques de "vaques grasses", sinó una necessitat bàsica de la societat. L'evidència científica és prou consistent per a afirmar que és el model socioeconòmic de producció i consum la causa fonamental de la pèrdua de biodiversitat, i ens marca pautes i "línies vermelles" que no es poden superar si volem evitar el desastre.

Per últim, la societat civil és a Catalunya prou dinàmica com per a plantejar als governs els reptes més punyents. Des de l'ecologisme social que representa Ecologistes en Acció es planteja un "full de ruta" per tal que el proper govern de la Generalitat desplegui una acció potent de mesures transversals per a la salvaguarda de la nostra biodiversitat que sigui una garantia de la qualitat de vida futura. Probablement la legislatura 2012-2016 sigui la darrera opció per tal que Catalunya es posi al dia en polítiques de biodiversitat.

A. INTRODUCCIÓ

El context històric

Catalunya va ser, durant la dècada de 1980 i part de la dels 1990, pionera a l'Estat quant a polítiques de conservació de la natura. A la tradició de la Diputació de Barcelona de conservar parcs naturals, iniciada ja als anys 70, s'hi va unir la Generalitat aprovant una Llei d'Espais Naturals el 1985 molt avançada per la seva època. Poc després vindria l'establiment del Pla d'Espais d'Interès Natural (1992), una figura de caire sobretot preventiu, que va abastar més del 25% del territori, i uns 140 espais, en base als seus valors en espècies de flora i fauna. La dècada del 2000 va veure l'estancament legislatiu, doncs no es va aprovar cap nova llei o normativa destacable, però en canvi es va desplegar la Xarxa Natura 2000 de la Unió Europea, encara que amb entrebancs i agres discussions, sobretot al voltant de les Zones d'Espacial Protecció per a les Aus (ZEPA) del Segarra-Garrigues. Durant els anys dels governs tripartits de centreesquerra (2003-2010), va augmentar considerablement el pressupost per a la gestió de la natura, encara que pocs més avenços es van realitzar.

El nou escenari polític

La dècada dels 2010 comença d'una manera tràgica per a la protecció de la natura, amb un govern de la Generalitat (altre cop CiU), que està desballestant ràpidament tot el cos normatiu i d'estructura de gestió i conservació de la biodiversitat.

Estem en la dècada dels grans reptes ambientals. El passat 2010, declarat per les Nacions Unides com l'Any Internacional de la Biodiversitat, es va reunir la 10a Conferència de les Parts del Conveni de la Diversitat Biològica, a Nagoya (Japó), amb el desafiament d'assentar les bases per a aturar la sisena extinció massiva d'espècies. Entre els acords, es va confirmar que 2011-2020 és la Dècada de les Nacions Unides per la Biodiversitat.

La Conferència de Nacions Unides sobre Desenvolupament Sostenible, Rio+20, duta a terme el passat mes de juny de 2012, és la mostra més clara que la comunitat internacional és plenament conscient que la crisi ambiental és absolutament crítica i cal una resposta urgent, inaplaçable. Molt més discutibles són les solucions que s'estan plantejant, emmarcades en l'anomenada "economia verda" que, per a Ecologistes en Acció, no és res més que una operació de "maquillatge" verd de les pitjors polítiques de privatització i degradació de la natura i d'explotació dels pobles del sud global i també del nord global¹.

Però Catalunya, amb el govern de la Generalitat d'Artur Mas, en comptes d'avançar retrocedeix a gran velocitat, desfent progressos que van costar anys aconseguir, i situant les polítiques de conservació de la natura a la cua de les prioritats del govern. La millor mostra de les prioritats polítiques les trobem en els pressupostos destinats a la gestió de Medi Natural. Si el 2009, el pressupost de la Generalitat va preveure 86.314.646,19 €, el 2012 aquest import es va reduir a 34.413.032,22 €, és a dir una reducció del 60% en només 3 anys.²

Objectiu de l'informe

Aquest informe analitza el conjunt de polítiques catalanes sobre la natura, i les contextualitza en l'àmbit estatal i internacional, especialment en el marc de Nacions Unides. I, com no pot ser d'una altra manera, s'acaben formulant una sèrie de propostes en positiu, dins d'un "full de ruta" que sigui una aportació per al proper cicle polític que s'inicia arran de les eleccions avançades del 25 de novembre de 2012, al Parlament de Catalunya.

¹ <http://alianzaeconomiaaverdefuturonegro.wordpress.com/>

² http://www15.gencat.net/ecofin_wpres09/01_presentacio_vp.htm i http://www15.gencat.cat/ecofin_wpres12/02_llei.htm

B. LA VIDA A LA TERRA, EN SITUACIÓ LÍMIT

L'octubre de 2010 es va dur a terme a Nagoya, Japó, la 10a Conferència de les Parts (COP)³ de la Convenció de la Diversitat Biològica (CDB), dins l'Any internacional per la Biodiversitat, segons va declarar l'Assemblea General de les Nacions Unides⁴. En aquella cimera, els països del món reunits van constatar la situació dramàtica que viu la diversitat de la vida a la Terra, i l'enorme urgència d'actuar abans que sigui massa tard.

L'informe *Perspectiva Mundial de la Biodiversitat*⁵, aprovat pel plenari de la COP, recull el coneixement científic actual i el resumeix amb paraules prou entenedores. Val la pena destacar-ne alguns fragments:

La pérdida de la biodiversidad en sí es un problema que causa profunda preocupación. La biodiversidad también sustenta el funcionamiento de los ecosistemas, que prestan una amplia gama de servicios a las sociedades humanas. Por lo tanto, su pérdida constante tiene graves repercusiones para el bienestar presente y futuro de la humanidad. El suministro de alimentos, fibras, medicamentos y agua dulce; la polinización de los cultivos; la filtración de contaminantes y la protección frente a los desastres naturales, son algunos de los servicios ecosistémicos que pueden verse amenazados por la disminución y los cambios que se producen en la biodiversidad. También están en crisis los servicios culturales, como los valores espirituales y religiosos, las oportunidades para adquirir conocimiento y educación así como los valores estéticos y recreativos. (...)

Si los ecosistemas exceden de ciertos umbrales o puntos de inflexión, existe un gran riesgo de que se produzca una pérdida drástica de la biodiversidad, con el consiguiente deterioro de una amplia variedad de servicios ecosistémicos. Probablemente esos cambios repercutan primero y con mayor intensidad en los pobres, pero, a largo plazo, todas las sociedades y comunidades sufrirán las consecuencias. (...)

Para evitar las repercusiones más graves de la pérdida de la biodiversidad y el cambio climático, problemas que están muy interrelacionados, los responsables deben formular políticas que aborden ambos con la misma prioridad y en estrecha coordinación. (...)

La mayor protección de la biodiversidad debería interpretarse como una inversión prudente y económica para prevenir el riesgo que corre la comunidad mundial. Las consecuencias de los cambios ecosistémicos bruscos a gran escala, afectan la seguridad humana a tal punto que resulta lógico reducir al mínimo el riesgo de provocarlos, aunque no sepamos precisamente la probabilidad de que ocurran. Se ha determinado que la degradación de los ecosistemas y junto con la pérdida de los servicios que prestan, es una de las principales fuentes de los riesgos de desastre. Invertir en ecosistemas diversos y capaces de recuperarse, que puedan soportar las múltiples presiones a las que están sometidos, tal vez sea la mejor póliza de seguro que se haya concebido.

No podemos seguir siendo testigos de la continua pérdida de la biodiversidad como una cuestión ajena a las principales preocupaciones de la sociedad: atacar la pobreza, mejorar la salud, garantizar la prosperidad y seguridad de las generaciones presentes y futuras, y hacer frente al cambio climático. El logro de esos objetivos se ve dificultado por las tendencias actuales del estado de nuestros ecosistemas, pero cada uno será muy fortalecida si damos su justo valor al papel que desempeña la biodiversidad apoyando las prioridades compartidas de la comunidad internacional. Para lograrlo, será necesario incorporar los temas de la biodiversidad en los principales procesos de toma de decisiones de los gobiernos, el sector privado y otras instituciones del plano local al internacional. (...)

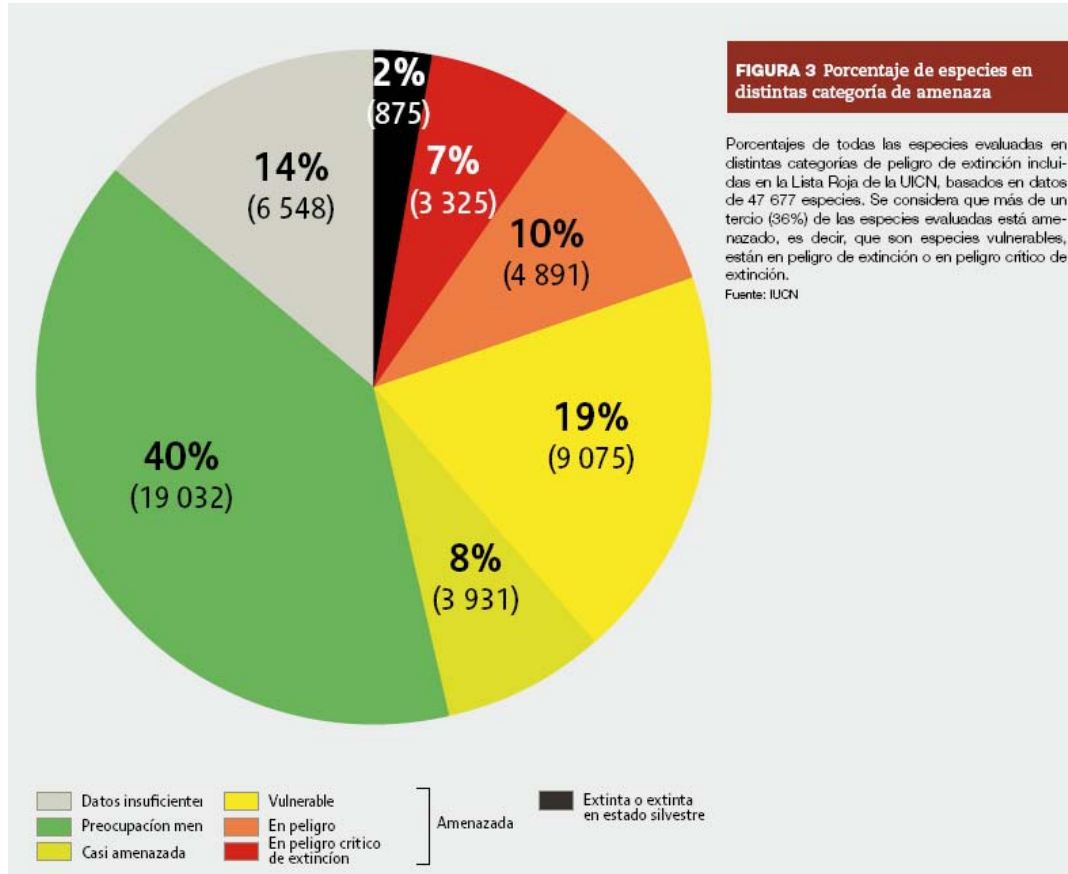
Perspectiva Mundial de la Biodiversitat – 3. Resum executiu (fragments)

³ <http://www.cbd.int/cop/>

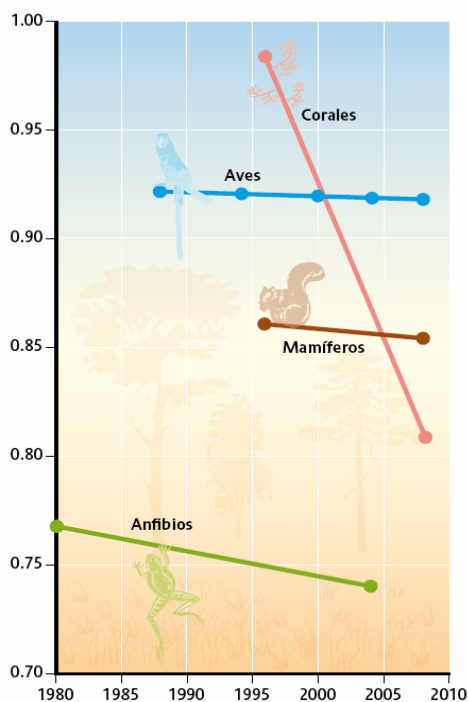
⁴ <http://www.un.org/es/events/biodiversity2010/>

⁵ <http://www.cbd.int/doc/publications/gbo/gbo3-final-es.pdf>

L'informe recorda que l'any 2002 ja es va establir una meta sobre biodiversitat, segons la qual al 2010 calia haver reduït significativament la pèrdua de biodiversitat a escala global. Com és evident, aquesta meta ha estat un fracàs a escala mundial. La situació actual es pot resumir en algunes figures: de les espècies estudiades, prop del 45% es troben amenaçades:

Igualment, les tendències dels diferents grups, segons l'índex de la llista vermella, són clares:

Resulten d'un enorme interès l'apartat *Presiones actuales sobre la biodiversidad y alternativas para resolverlas* (pàg. 55 i següents), on s'enumeren les 5 causes directes principals que estan ocasionant la pèrdua de biodiversitat:

Causas directes de la pèrdua de biodiversitat

- Pèrdua i degradació dels hàbitats
- Canvi climàtic
- Càrrega excessiva de nutrients i altres formes de contaminació
- Sobreexplotació i utilització insostenible
- Espècies exòtiques invasores

Però la gran novetat de l'informe és que, després dels fracassos anteriors a escala global, s'ha pogut aprofundir en l'anàlisi de les causes profundes de la crisi actual de la biodiversitat. Així, el document analitza les raons per les quals fins ara han fracassat els esforços per aturar la pèrdua de biodiversitat, i s'arriba a la conclusió que, a banda de les causes directes, existeixen uns *impulsors indirectes o causes subjacents* a la pèrdua de diversitat biològica, els quals expliquen per què no és possible reduir els impactes directes contra la biodiversitat. Aquestes causes subjacents es troben en l'essència mateixa del model econòmic capitalista d'explotació de la natura:

Causas subjacents o impulsors indirectes

- El canvi demogràfic
- L'actividad econòmica
- El volum del comerç internacional
- Les pautes de consum per càpita, vinculades a la riquesa individual
- Els factors culturals i religiosos
- Els canvis científics i tecnològics

El document acaba formulant una bateria de propostes molt interessants, en referència a la planificació de diferents àmbits de les polítiques públiques, a tots els nivells.

Pla Estratègic 2011-2020 i metes d'Aichi

La COP va aprovar, així mateix, les *metes d'Aichi* i el *Pla Estratègic 2011-2020*⁶, com a mesures estratègiques mundials per a assolir un objectiu ambiciós: aturar la pèrdua de biodiversitat el 2020. El conjunt dels resultats de la COP significa l'aposta més ambiciosa de la comunitat internacional per tal de mirar d'aturar la Sisena Extinció massiva d'espècies, en la que actualment ens trobem immersos, com a màxim el 2020. Però la consecució d'aquest objectiu dependrà del grau de compromís de tots els països del món. És cada Estat (i Catalunya té transferides la immensa majoria de competències en matèria de natura, per tant, és el principal responsable del seu compliment aquí) qui ha d'adoptar les mesures necessàries per a assolir les Metes de Nagoya.

Com es veurà en aquest informe, Catalunya no només no està complint amb la seva part dels compromisos, sinó que porta anys d'endarreriment en fer efectives les mesures de biodiversitat acordades a nivell internacional.

⁶ <http://www.cbd.int/sp/>

C. ANÀLISI DE POLÍTIQUES PÚBLIQUES A CATALUNYA

1. Inexistència d'una Estratègia de conservació de la Diversitat Biològica

Encara que els compromisos internacionals de l'Estat Espanyol (Conveni de la Diversitat Biològica) obliguen, el govern de la Generalitat ha estat incapaç d'aprovar una estratègia per a impulsar la conservació de la biodiversitat. Així, les accions de conservació no tenen cap mena de coherència global, ni responen a un procés planificat, sinó bàsicament als impulsos del personal tècnic, fruit d'una tradició de la Direcció General del Medi Natural (Generalitat de Catalunya) i l'Àrea d'Espais Naturals de la Diputació de Barcelona. Dues administracions que mai han estat capaces de coordinar-se, ni quan estaven governades per partits enfrontats, ni quan han estat governades pel mateix color polític, en un exemple d'irresponsabilitat governamental.

Els esborranys d'estratègies, començats a finals dels 90, van quedar en un no-res, en la mesura que cap govern ha estat capaç o ha tingut voluntat d'aprovar-la.

Ara, la comunitat científica reclama amb insistència la urgència d'actuar, tant sobre les pressions directes de la pèrdua de biodiversitat com sobre les causes subjacents. Sense aquesta estratègia, resulta impossible avançar en la línia correcta. Entre els articles de la pròpia Convenció de la Diversitat Biològica (en vigor des del 1993) hi figura l'establiment a tots els països d'Estratègies i Plans d'Acció nacionals per a la biodiversitat. Aquestes estratègies havien d'haver-se adoptat, en una primera versió, fa més d'una dècada. De fet, en aquests moments, ja hauria d'estar en procés de revisió i aprovació les segones versions d'aquestes estratègies i plans d'acció. Catalunya, ateses les seves competències gairebé exclusives en matèria de biodiversitat va, en aquest sentit, 19 anys tard. Fins i tot a la 10 Conferència de les Parts, es van prendre les Decisions X/2 i X/22 per a impulsar les estratègies i plans d'acció sobre biodiversitat a escala "subnacional", que és on s'encaixa Catalunya de moment, però no s'ha fet cap passa en aquest sentit.

Com era d'esperar, tampoc s'ha realitzat la concreció de les 20 metes d'Aichi a la realitat nacional de Catalunya. Aquest fet és una preocupant mostra del desinterès de les administracions catalanes, singularment el Govern del país, pels compromisos i internacionals.

Encara més, la meta 17 del Pla Estratègic estableix que al 2015, com a màxim, les Parts hauran elaborat de forma participativa, adoptat i començat a aplicar aquestes estratègies sobre diversitat biològica. Si no hi ha un canvi de rumb, sembla prou evident que aquest nou termini s'incomplirà.

2. Legislació pròpia obsoleta i incompliments de directives comunitàries

La Llei d'Espais Naturals 12/1985 es va aprovar fa ja 27 anys. En tot aquest temps, pràcticament no s'ha tocat, ignorant els avenços en el coneixement científic pel que fa a l'estat i les tendències de les poblacions de flora i fauna o dels ecosistemes. Fa ja 7 anys que es va encetar la redacció d'una nova Llei de la Biodiversitat i el Patrimoni Natural, però tant el govern anterior com l'actual han optat per ignorar tots aquells treballs desenvolupats per tècnics i consultories especialitzades, i els han deixat en un calaix acumulant pols...

D'aquesta manera, Catalunya segueix sense ordenar el Sistema d'Espais naturals protegits, no disposa de criteris ni directrius per a la integració sectorial de la biodiversitat a les altres àrees de govern, no avalua i intervé en la responsabilitat catalana en la pèrdua de biodiversitat a l'exterior, a causa de les externalitats de la nostra economia, no es crea l'inventari del patrimoni natural i la

biodiversitat, no s'estableixen els criteris per a la restauració d'hàbitats ni un llarg etc. d'aspectes que havien de ser regulats per la nova llei, i que actualment no tenen cobertura.

Ni tant sols s'està aplicant íntegrament la Llei espanyola del Patrimonio Natural y la Biodiversidad (Ley 42/2007), pel que fa a la col·laboració en l'inventari del patrimoni natural o en l'adaptació a les figures d'espais naturals protegits, i l'aprovació dels instruments de planificació i gestió, entre d'altres.

Tampoc s'han millorat els processos de participació ciutadana, sinó que segueixen restringits a un Consell de Protecció de la Natura poc operatiu i al qual el Govern ignora sistemàticament. Per contra, la Llei 12/2006 va modificar parcialment la Llei d'Espais naturals, obligava a ordenar i reglamentar els òrgans de govern dels espais naturals protegits, amb la participació pública, en un termini de 6 mesos, i el Govern ha estat incapaç de complir una Llei del Parlament, sis anys més tard de la seva aprovació demostrant un menyspreu a la participació ciutadana i als

És, així mateix, d'una enorme gravetat el fet que Catalunya ja està incomplint la Directiva Hàbitats de la Unió Europea, pel que fa a la designació de les Zones Especials de Conservació (ZEC) per a aquells llocs identificats com d'interès comunitari (LIC). Les ZEC de l'àmbit pirinenc (regió biogeogràfica alpina) s'havien d'haver declarat abans de desembre de 2009, termini àmpliament superat. Mentre que les ZEC de la regió mediterrània (la resta del país) han de declarar-se abans del proper mes de setembre de 2012, termini que amb tota probabilitat s'incomplirà. Cal recordar que la declaració d'una ZEC ha de portar associat l'establiment d'uns objectius de conservació de les espècies o hàbitats pels quals es protegeix, juntament amb l'aprovació d'un Pla de Gestió (amb mitjans humans i econòmics, si cal) que garanteixi les accions necessàries per a assolir els objectius de conservació. A l'actualitat, únicament es troben aprovats 3 dels 125 Plans de Gestió dels espais LIC i ZEPA de Catalunya.

La inacció del Govern de la Generalitat en aquesta matèria és una greu irresponsabilitat i una mostra de poc respecte per la legislació europea. Sembla que Europa només interessa quan es tracta de demanar diners per a inversions, però no per a complir els estàndards de qualitat, en aquest cas ambiental, que impliquen accions concretes del Govern. Però, més enllà d'això, també pot tenir conseqüències econòmiques greus. L'incompliment de directives europees pot provocar que la Comissió iniciï un procediment sancionador contra Catalunya, a través de l'Estat Espanyol, cosa que pot acabar en una multa econòmica milionària. És el que va estar a punt de passar amb la primera fase de Natura 2000, quan no es van declarar prou espais ZEPA per a les aus estèpiques (a causa del conflicte amb els regadius del canal Segarra-Garrigues), i només "in extremis" el primer govern tripartit de la Generalitat (2003-2006) va aconseguir salvar la situació amb una proposta de compromís que va evitar a sanció. Però en aquests moments sembla poc menys que impossible complir els terminis, i la paciència de la Comissió sembla que ja s'hauria acabat, de forma que aviat podem veure l'inici del procés al Tribunal Europeu d'Estrasburg.

3. Els espais naturals protegits catalans, cada cop més desprotegits

Els espais naturals (tant els parcs naturals com el Pla d'Espais d'Interès Natural) han patit històricament d'una manca de gestió planificada, integrada. En 32 anys d'autogovern, la Generalitat ha estat incapaç d'aprovar cap mínim document de directrius, pautes, objectius globals i concrets per a la xarxa d'espais naturals protegits, en forma de Pla Director o Pla Estratègic, cosa que sí va fer, per exemple, la *Red de Parques Nacionales* de l'Estat.

Tampoc ha existit mai cap sistema de control i divulgació de l'eficiència de la gestió. No s'avalua sistemàticament si les mesures tenen efectes positius o negatius sobre les espècies, els ecosistemes, la població local, el desenvolupament socioeconòmic sostenible, etc. No hi ha programes sistemàtics de seguiment ni processos oberts per a la implicació ciutadana en la definició de les prioritats de gestió. Per dir-ho d'alguna manera, *es treballa de forma cega i sorda*.

Algunes administracions locals (sobretot la Diputació de Barcelona, però també alguns ajuntaments, a través de consorcis per a la protecció de determinats espais), han desenvolupat interessants iniciatives encaminades a dotar el territori de recursos humans i econòmics per a la gestió dels valors naturals, que han compensat la limitada actuació de la Generalitat. El problema és que a aquestes accions han estat generalment accions aïllades en espais concrets, que els ha mancat una lògica de treball dins d'una xarxa d'espais protegits a escala catalana i que, sovint, han respost més a interessos polítics puntuals que a una autèntica convicció de les administracions per a la conservació de la natura. És especialment significatiu constatar com el govern del país, i la Diputació de Barcelona, han estat incapaços al llarg de 32 anys de fusionar les seves xarxes d'espais naturals protegits i desenvolupar-hi una autèntica política global.

A tot això cal afegir un dèficit històric en recursos humans, doncs la majoria d'espais protegits no han disposat dels equips humans necessaris per a la seva gestió, en uns casos més que en els altres. En l'actualitat, les mesures de retallades de personal del Govern de la Generalitat estan provocant la pèrdua de places de treball als parcs (no cobertura de jubilacions o baixes, acomiadaments a l'empresa pública Forestal Catalana) i la reducció de la jornada d'altres treballadors (interins).

Alguns parcs pateixen situacions insostenibles, en haver de gestionar milers d'hectàrees de territori sense un equip de personal suficient. És el cas del Parc Natural de la Serra de Montsant (declarat el 2002), de l'Alt Pirineu (2003) i del Montgrí-Medes (2010), que en un estat d'absoluta precarietat i manca de mitjans han de gestionar els espais amb grans reptes de conservació i conflictes territorials. El cas del Paratge de Pinya de Rosa (Blanes), declarat per Llei del Parlament el 2003, és un bon exemple d'irresponsabilitat del Govern quan, 9 anys després de la seva declaració, no només no hi ha ni una sola persona treballant-hi sinó que pràcticament no s'ha invertit ni un Euro en la seva gestió, en un incompliment flagrant de la legislació de la cambra catalana.

Cal assenyalar també que en la darrera remodelació del Govern arran de les eleccions al Parlament del 2010, es va reduir a la meitat l'estructura tècnica per a la gestió dels espais naturals. Així, es va passar de dos serveis integrats a la Direcció General del Medi Natural a un de sol, que ha d'acumular la gestió dels parcs naturals, de la xarxa del PEIN i de la Xarxa Natura 2000. Aquest fet és una mostra evident del desinterès del govern d'Artur Mas i el Conseller d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural, Josep M. Pelegrí per la conservació dels espais naturals, i pel compliment de la legislació catalana, espanyola, europea i internacional.

A la insuficiència de recursos humans, s'hi ha de sumar la dràstica davallada en el pressupost disponible per a la conservació dels parcs. Si bé les dades no estan fàcilment disponibles, atès que la Generalitat únicament ofereix el pressupost per partides globals de les Direccions Generals, la retallada de més d'un 60% dels diners disponibles a Medi Natural en els darrers 3 anys s'ha traslladat amb escreix als Parcs naturals.

Però la gestió dels espais naturals necessita no només de pressupost i personal sinó també d'instruments normatius, tal com estableix la legislació. En l'actualitat, 10 dels 14 parcs i paratges naturals gestionats per la Generalitat no disposen d'un Pla Especial de conservació del medi natural i del paisatge, i només 1 dels 14 disposen de Pla Rector d'Ús i Gestió (PRUG). Alguns casos són dramàtics, com el Cadí-Moixeró o el Delta de l'Ebre que, 29 anys després de la seva

declaració (1983), no compten amb cap normativa pròpia reguladora. Altres parcs, com els Aiguamolls de l'Empordà, només han vist aprovat els seus plans fa un parell d'anys després de 27 esperant. No es pot perdre de vista que la Ley 42/2007 estableix que abans d'aprovar un espai protegit, s'ha de disposar del Pla Especial.

D'aquesta situació en són responsables tots els governs de la Generalitat, tant els de l'anterior etapa de Jordi Pujol (CiU), els del tripartit (PSC-ERC-ICV) i l'actual de CiU altre cop.

Els Plans Especials són equivalents als Plans d'Ordenació dels Recursos Naturals (PORN) de la legislació estatal, i tenen per objectiu establir les normes específiques pel que fa a tot allò que és permès o restringit en un espai natural (activitats econòmiques, normes urbanístiques, zones dedicades a un ús o un altre, regulació d'activitats, etc.). Sense aquests plans, resulta impossible ordenar les activitats humanes que poden tenir un impacte sobre el medi (caça, pesca, ramaderia, agricultura, extracció de fusta, mineria, turisme, circulació motoritzada, etc.), i molt difícil sancionar actuacions prohibides. El PRUG és l'instrument de planificació de tot allò que té a veure amb l'ús social d'un espai protegit, així com l'establiment de les línies i paràmetres per a la gestió, que permetin assolir els objectius de conservació. Sense PRUG, o no existeix gestió d'un espai natural, o si aquesta es fa és sense una referència clara, organitzada, sistemàtica i autoavaluada en relació a l'assoliment dels objectius.

Algunes actuacions recents del Govern tornen a demostrar l'escàs interès en la gestió dels parcs. La idea de vendre una finca al PN dels Aiguamolls⁷ va en sentit contrari a tota la trajectòria de dècades anteriors, en els quals es va anar invertint en l'adquisició de terrenys en els espais protegits més valuosos, per tal de dur a terme la gestió amb les màximes facilitats. També al Parc Natural dels Aiguamolls, s'està tramitant l'ampliació de la carretera local CIV-6102, una via sense cap rellevància per a la mobilitat i que requerirà de la inversió de més de 2 milions d'Euros per part de la Diputació de Girona, en aquest cas⁸. El projecte de reconversió del restaurant "El Bulli" en una fundació, amb una ampliació considerable de les instal·lacions, al paratge de la Cala Monjoi (protegit amb la figura de *Paratge natural d'interès nacional*, dins del Parc Natural del Cap de Creus), és una altra prova de la mínima prioritat que el govern de la Generalitat està tenint amb els espais protegits, i la seva submissió als interessos econòmics.

Pel que fa a la Xarxa Natura 2000, a més de l'incompliment generalitzat de les directives comunitàries, la manca de definició dels Objectius de Conservació i d'aprovació dels Plans de Gestió, cal remarcar que la Generalitat no ha destinat cap recurs humà ni econòmic específic per a dur a terme la gestió dels espais protegits europeus, amb l'única excepció (gairebé a nivell de pla pilot) dels espais de secans del Mas de Melons o l'estany d'Ivars, a Lleida. Fora d'aquests, i dels espais que són alhora Parcs Naturals o Nacionals, o bé Paratges Naturals (amb prou feines 12 espais), la resta dels 125 espais Natura 2000 es troben sense cap gestió activa que permeti conservar els seus valors naturals.

No seria just oblidar que existeixen altres experiències interessants en la gestió i conservació d'espais naturals, que volem destacar en aquest informe. D'una banda, un determinat nombre de consorcis que, partint de la iniciativa municipal, han desenvolupat mesures directes de conservació provant de compatibilitzar-les amb un ús públic que redundés en la millora econòmica de la zona i de la qualitat de vida de la població. En aquest sentit, remarcar els consorcis de l'Alta Garrotxa, de les Gavarres, del Delta del Llobregat o de Colls-Miralpeix. Tots ells, però, s'estan veient greument afectats per les restriccions econòmiques imposades per la crisi, que ha deixat els ajuntaments quasi sense recursos i, especialment, per la retallada dràstica o desaparició de les aportacions de la Generalitat (DG Medi Natural). Aquestes experiències, que

⁷ <http://www.diaridegirona.cat/comarques/2012/04/17/generalitat-ven-part-dels-aiguamolls-lemporda/557458.html>

⁸ <http://www.emporda.info/portada/2012/01/25/recurs-salvem-lampliacio-duna-carretera-dels-aiguamolls/157501.html>

podrien haver complementat molt bé i encaixar en una xarxa coherent de gestió del medi natural a Catalunya estan actualment en crisi i el seu futur és incert.

L'altra experiència en la qual també s'han fet importants passes, sobretot la darrera dècada, és la de la custòdia del territori. Partint del desig de conservar un espai que demostrin persones físiques o jurídiques titulars de finques, s'assoleixen acords voluntaris a través dels quals una entitat sense ànim de lucre efectua la gestió d'aquella finca sense cap cost per al propietari i per a benefici del medi. L'experiència catalana, que s'inspira en els "stewardships" anglesos o d'altres països, s'ha anat expandint a altres comunitats autònomes i actualment ja existeix una interessant xarxa de finques amb acords de custòdia. El sistema, que podria ser altre cop una excel·lent contribució a la gestió del medi amb criteris de conservació, com a complement als espais protegits gestionats directament per l'administració, també es troba en aquests moments en una cruïlla difícil per la reducció de subvencions de l'administració autonòmica i caldrà veure en un futur quin paper pot desenvolupar i si es consolida o bé entra en crisi també per la manca de finançament.

No està de més assenyalar, novament, que la custòdia és únicament un complement a les polítiques públiques de gestió del medi, que considerem fonamentals i d'obligat compliment per part de l'Estat, en les diferents administracions segons les seves competències. Sense deixar de reconèixer que és positiu que el sector privat, siguin particulars o empreses, demostrin interès per la conservació del medi, cal no oblidar que es tracta de mesures voluntàries, que en qualsevol moment es poden deixar d'aplicar, que en tot cas haurien d'anar coordinades amb la resta de polítiques de conservació de la biodiversitat a escala de país, i que existeix el risc que siguin usades en alguns casos (especialment per part de grans empreses privades, corporacions transnacionals) com a un "rentat verd" de la imatge d'aquestes empreses que, en alguns (o bastants) casos són qüestionades per les seves pràctiques socials i ambientals.

4. Sense connectors ecològics, la planificació territorial és paper mullat

La connectivitat ecològica entre espais naturals és imprescindible per a garantir la funcionalitat dels sistemes naturals i permetre l'intercanvi genètic entre poblacions de flora i fauna. Cal recordar que la Convenció de la Diversitat Biològica identifica la pèrdua d'hàbitats i la fragmentació dels ecosistemes com una de les principals causes directes de pèrdua de biodiversitat.

Per això, no és suficient la declaració d'espais naturals protegits, fins i tot si es gestionessin adequadament, sinó que cal una autèntica xarxa de connectors ecològics que relliguin aquest 30% del territori que està protegit. Cal imaginar el territori com una malla on els nodes són els espais naturals, i les fibres que els connecten són els connectors ecològics. No té sentit una xarxa sense fils. A l'actualitat, i en la perspectiva dels darrers 30 anys de desenvolupament urbanístic, l'augment massiu de la superfície urbanitzada (zones residencials, industrials, d'equipaments, comercials o logístiques) i d'infraestructures de transport ha significat l'afebliment o el trencament definitiu de molts d'aquests *fils* que connecten els nodes del territori, els espais naturals.

Fa prop de 20 anys que a la Generalitat es van fer els primers treballs per a l'establiment d'un Pla Territorial Sectorial dels connectors ecològics. Posteriorment, a principis dels 2000 es van fer nous treballs, i semblava que amb l'impuls al planejament territorial de l'anterior govern tripartit, aquest Pla sortiria endavant. Però l'immensa pressió que els interessos especulatius van exercir sobre els poders públics, en ple *boom* de la bombolla immobiliària, van tornar a llençar terra

sobre el projecte. Així, es van aprovar els Plans Territorials Parcials de tot el país, però no alguns dels plans sectorials que, com el de connectors ecològics, havia d'haver marcat les *línies vermelles* que l'urbanisme no es podia saltar.

Ara, malgrat la crisi immobiliària, sembla que la Generalitat no té cap interès en complementar la planificació territorial per a donar coherència al país. La qual cosa és coherent, d'altra banda, amb l'actual situació d'excepcionalitat que vivim, en el qual sembla que cap dels instruments de planificació existents tinguin vigència, doncs es tracta de sacrificar-ho tot per tal de reimpulsar el creixement econòmic a qualsevol preu. La idea d'ubicar un Eurovegas o un projecte similar de joc i turisme en unes 800 hectàrees del Delta del Llobregat vulneraria totalment el Pla Territorial parcial de la Regió Metropolitana, aprovat el 2008, així com el Pla Especial del Parc Agrari del Baix Llobregat. Tot plegat en un espai, com el Delta del Llobregat, en què més del 50% de la superfície està ja sota el ciment i fins i tot espais protegits inclosos a la Xarxa Natura 2000 de la Unió Europea com a Zona d'Especial Protecció per a les Aus han estat destruïts (pàrquing de taxis de la nova terminal de l'aeroport, a la ZEPA Delta del Llobregat - ES000146). Veurem si les autoritats europees prenen alguna mesura en aquest tema.

5. Fauna i flora, inexplicablement oblidades

Catalunya és una de les poques, poquíssimes comunitats autònomes de l'Estat Espanyol que no disposa d'un Catàleg de fauna amenaçada. Es pot afirmar que Catalunya, en aquest aspecte, queda en un ridícul monumental, quan tots els països avançats, molts de l'anomenat "tercer món" i pràcticament totes les comunitats autònomes disposen d'aquesta eina (Aragó va aprovar el seu Catàleg de fauna i flora el 1995, Andalusia el Catàleg de flora el 1994, per exemple). Existeix des de fa molts anys el Llibre Vermell dels vertebrats d'Espanya, a més del Catàleg Nacional d'espècies amenaçades del Ministeri. Totes dues obres són referents bàsics que haurien d'haver permès aprovar el Catàleg català fa ja dècades.

Després de múltiples treballs i la pressió del món conservacionista durant dècades, el projecte de Catàleg va arribar a ser sotmès a informació pública la primavera del 2010, però les eleccions i el canvi de govern va retornar el document a un calaix per no sortir-ne en els dos anys següents. L'actual Govern no sembla interessat en disposar d'aquesta eina legal, malgrat que és totalment imprescindible per tal de fixar les normes de protecció, així com desenvolupar a partir d'ell els plans de conservació i/o recuperació de les espècies més amenaçades.

És cert que a Catalunya es desenvolupen diversos plans de recuperació o reintroducció d'espècies amenaçades, la majoria amb l'impuls de la Generalitat i en molts casos amb finançament europeu. A l'actualitat estan aprovats únicament els plans de recuperació de les espècies següents: Trençalòs, Llúdriga, Fartet, Samaruc, Gavina Corsa i Bitó.

Les tasques de recuperació de la Gavina Corsa, de l'Àliga Cuabarrada, del Trençalòs o de la Tortuga Mediterrània han estat exemples exitosos d'un treball ben fet a nivell tècnic, que han rebut en un moment donat el suport econòmic o polític adient. Altres projectes també estan resultant útils per a la recuperació de fauna amenaçada, principalment a través de la cria en captivitat als centres de fauna de la Generalitat: tritó del Montseny, trenca, cranc ibèric, visó europeu, etc. Altres espècies emblemàtiques, com l'os bru (reintroduït per l'estat francès al Pirineu oriental), o el llop (retornat espontàniament des d'Itàlia fins al Cadí), també han rebut l'atenció de l'administració i s'hi ha esmerçat recursos per a fer-ne un seguiment de les

poblacions o per a compensar, principalment als ramaders, per les pèrdues que hagin pogut ocasionar als seus ramats.

Però són accions insuficients que pateixen de la manca d'una estratègia global de conservació de fauna, així com d'eines per a la integració sectorial d'aquests treballs amb polítiques claus com l'agricultura, la caça o la planificació territorial. Tot sovint, esforços ingents a recuperar una espècie són malaguanyats quan topen amb polítiques contradictòries en altres àrees de govern, ja sigui a nivell autonòmic o local. Un exemple paradigmàtic, fora de Catalunya, és el Linx ibèric, l'espècie de mamífer més amenaçada d'Europa i que, malgrat enormes quantitats de diners dedicats a la seva conservació, segueix resultant terriblement difícil assegurar la seva supervivència. La causa: una enorme mortaldat pels conflictes amb el sector de la caça, moltes morts per atropellaments a les carreteres que recorren paratges com el Parc Nacional de Doñana, entre d'altres.

A més, apareixen noves amenaces, o es perpetuen algunes antigues. A Catalunya es feia ús d'alguns sistemes de trampeig (llaç amb doble topall, caixa-gàbia i caixa de caiguda) per a eliminar mamífers carnívors, considerats "competidors indesitjats" per als caçadors, bàsicament guineus, genetes i fagines. Les dades oficials reconeixen xifres anuals entre 34 i 87 autoritzacions per a instal·lar aquest tipus de trampes als anys 2005-2007, sense especificar quants animals van morir per aquesta causa. Amb l'entrada en vigor de la Llei 42/2007, aquestes pràctiques van quedar prohibides perquè són mètodes no selectius. Tanmateix, la prohibició no ha acabat amb la pràctica ja que a determinades àrees de caça se segueixen utilitzant il·legalment. Així, es va passar dels 4 o 5 casos de trampes il·legals detectades pels Agents rurals als anys 2005-2006 a entre 21 i 37 els anys següents. No sembla, doncs, que s'estigui aconseguint acabar amb aquesta pràctica que provoca la mort d'un nombre considerable de carnívors que són els que ajuden a controlar la població de determinats animals que poden arribar a constituir plagues.

Flora

En el cas de la flora silvestre amenaçada, la situació és igual de paradoxal. Després de molts anys sense progressos, el 2008 s'aprova el Catàleg de flora amenaçada, que es presenta en el marc de les Primeres Jornades catalanes de conservació de flora. Representa un salt endavant qualitativament important, malgrat que des dels sectors botànics es critica algunes omissions destacades. La principal, que el Catàleg es restringeix a espècies de flora vascular, oblidant per tant tots els altres grups taxonòmics que queden en la desprotecció més absoluta. Sembla ser que en l'actualitat hi ha possibilitats que l'administració tramiti una ampliació d'aquest Catàleg, incorporant altres grups, però això encara s'ha de confirmar. Per ara, s'ha sotmès a exposició pública aquesta proposta d'ampliació⁹ i està per veure quan s'aprovarà el Decret corresponent.

Però el problema pel que fa a les polítiques de conservació de la flora no és, però, l'existència de l'eina legal, sinó la seva implementació. S'entén que les espècies de flora amenaçada han de ser objecte d'una gestió, que pot incloure plans de conservació i/o recuperació si fos necessari. A l'actualitat, no consta cap Pla de recuperació de cap espècie de flora, formalment aprovat. Això no vol dir que no existeixin algunes mesures de gestió, la majoria de tipus preventiu i a espais naturals protegits, però no es disposa d'una eina legal que ordeni i obligui a determinades mesures de gestió específiques per a cadascuna de les espècies catalogades. De fet, ni tant sols s'ha fet un treball exhaustiu per a identificar les amenaces sobre cada espècie.

Pel que fa a les espècies exòtiques invasores, una de les principals amenaces a la biodiversitat, en l'actualitat es desenvolupen algunes accions de lluita contra determinades espècies. Val la pena esmentar el cargol poma o el musclo zebra, a les terres de l'Ebre, o el visó americà o el cranc

---

⁹<http://tinyurl.com/9mpxzt6>

americà, a molts dels rius de la Catalunya interior. El problema és que algunes aquestes accions de lluita, més o menys planificades, es fan més per a evitar danys econòmics que no pas per a evitar el seu impacte sobre els ecosistemes propis, i molt sovint estan liderades per unitats de l'administració encarregades de la gestió agrícola o pesquera, i no pas per les unitats de conservació de la biodiversitat. En aquest sentit, tot i que els esforços per a controlar aquestes invasions poden aconseguir frenar-les, la manca d'una estratègia d'identificació de les vies d'entrada d'espècies exòtiques i de prevenció de noves invasions fa que, a la llarga, siguin esforços inútils. L'arribada del cargol poma, per exemple, va fer passar a un segon pla la lluita contra el musclo zebra, o contra espècies de peixos exòtiques que estan afectant greument la fauna íctica de la conca de l'Ebre. Amb el canvi climàtic i el comerç internacional, i sense una estratègia específica, l'arribada de noves espècies invasores que afectin a la biodiversitat pròpia és totalment inevitable.

Cal destacar que la Llei espanyola 42/2007, del patrimoni natural i la biodiversitat, estableix que les comunitats autònomes han d'elaborar estratègies amb directrius de gestió, control i eradicació. També diu que les comunitats autònomes han de fer un seguiment de les espècies exòtiques amb potencial invasor, i que poden elaborar catàlegs propis d'espècies invasores. Cap d'aquestes disposicions s'ha complert en el cas català¹⁰.

6. Protecció dels animals, un pas endavant i diversos enrere

El mes de nombre de 2011, el Parlament va aprovar pel tràmit d'urgència una Llei "Omnibus" que, sota l'excusa de la simplificació administrativa i la promoció econòmica modificava la Llei de Protecció dels animals, per autoritzar una autèntica massacre d'ocells salvatges de cant. Aquesta llei va permetre que durant el següent mes de desembre es capturessin més de 60.000 individus de les espècies de cant més cotitzades: el pinsà comú (*Fringilla coelebs*), la cadenera (*Carduelis carduelis*), el verdum (*Carduelis chloris*) i el passerell (*Carduelis cannabina*).

Aquesta Llei, no obstant, vulnera altres disposicions legals:

- Directiva 2009/147/CE, del Parlament Europeu (Directiva Aus): Entre d'altres, a l'article 5 prohibeix la caça d'ocells salvatges, sigui quin sigui el mètode emprat, i a l'article 6 en prohibeix la venda.
- Llei 42/2007 del 13 de desembre (del Patrimoni Natural i Biodiversitat): Prohibeix la captura en viu i possessió d'individus d'aquestes espècies.

Malgrat la forta crítica de les organitzacions conservacionistes i de defensa dels animals, la mesura es va tirar endavant i es van capturar (oficialment) aquests milers d'individus de les quatre espècies de cant, malgrat que és prou sabut que contínuament hi ha persones que capturen il·legalment ocells d'aquestes espècies tot l'any i que no són perseguides conforme a la Llei. A més, es dona el cas que l'Estat Espanyol ja ha estat sancionat en diverses ocasions per no respectar la normativa sobre caça d'ocells fringíl·lids.

El tema de la captura d'ocells ja va ser polèmic quan, pocs anys abans, la Direcció General del Medi Natural va autoritzar "excepcionalment" la captura d'ocells mitjançant la trampa del vesc, que és totalment il·legal a Europa per ser un mètode no selectiu. Això va provocar la imputació de l'anterior Directora General per un presumpte delictes de prevaricació.

¹⁰<http://tinyurl.com/9dj9mv6>

L'altra gran mesura legal que, aquest cop sí, va significar un pas endavant va ser la prohibició de les *corrides* de braus amb mort de l'animal. Després d'un intens debat social (que encara no s'ha acabat, especialment entre els sectors socials més conservadors a l'Estat Espanyol), i que es recollissin mitjançant Iniciativa Legislativa Popular (ILP) més de 180.000 signatures, el Parlament va aprovar el juliol de 2010 una modificació de la Llei de protecció dels animals per prohibir definitivament la mort dels braus a la plaça. L'única objecció, no menor, va ser l'exclusió de la prohibició dels *correbous* tradicionals a les Terres de l'Ebre, com ara els *bous embolats* o els *bous capllaçats*. Sense entrar en qüestions identitàries, nacionalistes o de *tradicions* més o menys arrelades (per a Ecologistes en Acció aquest no és un argument per a no avançar com a societat), és prou evident que aquestes pràctiques també generen un patiment als animals, encara que siguin evidentment menys cruels i sàdiques. Per tant, i en bona coherència amb la filosofia de la llei, s'haurien d'haver prohibit en la mateixa línia que les *corrides*.

7. La gestió del medi marí, pràcticament inexistent

Hi ha un consens generalitzat en què els mars i oceans han estat històricament els grans oblidats de la gestió del medi natural. En part per la sensació que el mar és infinit i inesgotable, i en part per l'enorme complexitat d'un àmbit que se surt dels paràmetres típics sota els quals entenem la relació amb el medi, fins fa molt poc no hi ha hagut pràcticament cap acció planificada per a conservar la biodiversitat marina.

Malgrat que al medi marí les competències estan més en mans de l'Estat que de la Generalitat, quant a la declaració d'àrees marines protegides separades de la costa o sense continuïtat ecològica marítime-terrestre, la Generalitat sí té competències en la declaració d'espais marins en aigües interiors (a l'interior dels golfs i badies) i quan existeix aquesta continuïtat. A més, és plenament competent en la gestió d'espais marins inclosos a la Xarxa Natura 2000.

El propi Conveni de la Diversitat Biològica disposa d'un grup de treball sobre biodiversitat marina i costanera¹¹, amb un programa de treball detallat. La Decisió X/29¹² va acordar que els països membres del CDB han de dur a terme una gestió eficaç dels recursos marins i els hàbitats costaners, garantint la conservació a llarg termini de la biodiversitat i adaptar-se al canvi climàtic. Així mateix, s'establia la urgència de crear una xarxa d'àrees marines protegides, tant a àrees nacionals com internacionals. La meta 11 d'Aichi estableix que s'ha d'assolir el 10% de les àrees marines protegides i, fins al moment, res preveu que es pugui complir amb l'objectiu, tant a les aigües costaneres (competència de la Generalitat i l'Estat) com a les aigües internacionals (on cal un acord internacional per a declarar les àrees protegides).

Cal recordar que els oceans són un dels principals magatzems naturals de carboni, i dels reguladors climàtics globals que poden, per tant, contribuir a la mitigació del canvi climàtic però que, sotmesos a una pressió excessiva (com l'actual), poden accelerar dràsticament el procés del canvi climàtic i generar unes conseqüències sobre molts factors que condicionen la vida humana, totalment inassumibles.

¹¹ <http://www.cbd.int/marine/>

¹² <http://www.cbd.int/doc/decisions/COP-10/cop-10-dec-29-es.pdf>

A Catalunya, no va ser fins al 1990 quan es comença a actuar amb un mínim de rigor sobre el medi marí amb intencions de conservació, a través de la Llei de protecció de les Illes Medes. Durant aquests 22 anys, amb un pressupost ben reduït i dotada d'un equip de gestió molt limitat, l'Àrea Protegida de les Illes Medes ha demostrat d'una manera paradigmàtica que no només és compatible conservar el medi marí amb les activitats humanes, sinó que la conservació és també positiva per a l'economia o, fins i tot, imprescindible. A les Medes, es dona una sinèrgia excepcional entre activitats econòmiques primàries, extractives (la pesca s'ha mantingut al port de l'Estartit, beneficiada per l'efecte reserva que ha ajudat a regenerar els recursos pesquers), el sector turístic, que viu un autèntic *boom* gràcies a l'activitat del submarinisme que és el principal valor afegit del municipi i que atrau a visitants de tot el món, i la pròpia conservació. Sembla increïble que, atesa l'excepcional experiència de les Medes, el model no s'hagi sabut exportar a altres àrees marines amenaçades.

Hi ha hagut alguns intents per part de l'administració de conservar altres espais marins de gran interès, com ara ses Negres, Masia Blanca o bé Colls-Miralpeix, sobretot a través de consorcis o bé convenis amb entitats sense ànim de lucre, però amb uns resultats molt discrets, i cobrint àrees extremadament reduïdes. Altres espais marins molt més grans i rellevants per la seva extensió, només han rebut l'atenció de l'administració a través de la seva declaració amb alguna figura de protecció com la de Parc Natural (zona marina del Cap de Creus i del Montgrí) o bé espai Natura 2000 (zona marina dels Aiguamolls de l'Empordà, litoral del Baix Empordà, massís de les Cadiretes, costes del Maresme, costes del Garraf, costes del Tarragonès, litoral meridional tarragoní i zona marina del Delta de l'Ebre). Però es pot dir que, a efectes pràctics, les administracions responsables de la gestió del medi natural han dedicat minsos recursos, i un interès encara menor, a la conservació del medi marí.

Convé també destacar l'existència d'algunes accions concretes i nous projectes per part de l'administració responsable de la gestió pesquera per a conservar algun dels elements clau de la biodiversitat marina catalana, com ara són les praderies de *Posidonia oceanica*. Existeix des de fa uns anys (1994) un programa de seguiment de l'estat de les fanerògames marines a la costa catalana, a través del qual es realitzen regularment prospeccions de l'estat d'aquestes comunitats. Tanmateix, aquestes dades no han estat disponibles per al públic general ni per a les organitzacions interessades com ara Ecologistes en Acció de Catalunya fins fa ben poc, i així i tot d'una manera molt parcial, atès que només s'inclouen en la darrera memòria de 2011, sense haver-hi xifres comparatives científicament vàlides per a períodes més llargs.

És ben significatiu, com a exemple de les deficiències de la gestió del medi marí, la problemàtica amb l'espècie Corall vermell (*Corallium rubrum*). El mes d'agost de 2012 es va interceptar un vaixell que disposava de llicència de recol·lecció d'aquesta espècie tant delicada, però amb un carregament de 10 quilos de corall per sota de la talla mínima legal. A l'actualitat hi ha 12 embarcacions que disposen de llicència per a la captura de corall, i és molt significatiu que aquestes estiguin ja agafant individus més petits dels que permet la normativa. La sobrepesca d'aquestes embarcacions, sumades als furtius que fa anys que també la fan il·legalment, han posat aquesta espècie en un estat crític a Catalunya.

Tot i no tractar-se d'una espècie amenaçada a escala mundial, sí que està en regressió, i a la nostra costa representa un atractiu turístic important per al puixant sector del submarinisme recreatiu. Els estudis científics han alertat d'una continua regressió de l'espècie que no ha impulsat a l'administració a prendre cap mesura. D'acord amb dades oficials del Departament d'Agricultura, només s'han fet 3 inspeccions i 4 vigilàncies sobre corall vermell entre 2010 i 2011, i s'han tramitat 4 expedients sancionadors el 2010, però cap el 2011. Un balanç extraordinàriament pobre per a una espècie tant degradada com el corall vermell.

Gestió pesquera

Tot i que les polítiques de pesca marítima estan en bona mesura en mans del Govern de l'Estat, i una part considerable de les grans decisions sobre gestió pesquera es prenen a Brusel·les (procés de reforma de la Política Pesquera Comunitària, PPC), la Generalitat de Catalunya també hi juga un paper important.

És l'administració que gestiona els fons europeus de la PPC per a la "modernització de la flota". Aquests diners, s'han utilitzat per a afavorir la reconversió de la flota de pesca tradicional en una flota industrial. Això ha provocat el desballestament de milers de petites embarcacions, i la subvenció a grans bucs de pesca industrial. Els efectes d'aquest procés, similar a la resta de comunitats autònomes de l'Estat i altres països europeus, ha estat molt negatiu:

- Pèrdua de milers de llocs de treball
- Increment desproporcionat de la capacitat pesquera, molt per sobre de la disponibilitat del recurs
- Dependència de les subvencions per al manteniment de l'activitat (especialment per a finançar el combustible)

Catalunya és una de les comunitats on hi ha un major excés de capacitat pesquera, cosa que provoca més sobreexplotació dels nostres mars, que ja no poden proveir ni sis mesos a l'any¹³, el peix consumit per la població, i ens han tornat un país netament importador.

En definitiva, menys pescadors, més sobreexplotació, degradació massiva dels ecosistemes marins i un futur certament molt fosc.

Tots aquests fets són denunciats contínuament per la comunitat científica que alerta de la greu amenaça a moltes espècies, i per les organitzacions conservacionistes com Ecologistes en Acció¹⁴, però les administracions acostumen a ignorar els avisos i informes d'unes i altres organitzacions.

Greus afectacions a la costa

A més, s'ha practicat una política d'obres massives a la costa que han alterat profundament els processos naturals del litoral, a causa del gran nombre de ports esportius i comercials, dels espigons i dics de protecció de platges, de les obres, dragues i altres alteracions dels fons marins, etc. Tot plegat ha afectat els ecosistemes i, per tant, la regeneració de les comunitats de peixos i altres espècies consumides pels humans. L'informe anual d'Ecologistes en Acció Banderes Negres alerta sobre els impactes a la costa per aquestes i altres actuacions¹⁵.

Un capítol a part mereix la pràctica de l'aqüicultura. El que s'ha presentat com una alternativa sostenible a la sobrepesca, en realitat és una pràctica altament destructiva, en tots aquells casos que parlem de granges d'engreix (de tonyines, per exemple) o de cria de certes espècies, gairebé sense excepció, carnívores. I això és així per diversos motius:

- Impacte per les obres a la costa per la instal·lació de granges
- Necessitat d'incrementar l'esforç pesquer per a alimentar les espècies criades, carnívores.
- Contaminació a les aigües costaneres per l'excés de nutrients que cauen al mar, així com per l'ús de productes químics (antibiòtics i altres fàrmacs) per als peixos.

Per tant, l'aqüicultura, lluny de ser una solució, és part del problema de la sobrepesca.

Resulta totalment impossible la recuperació dels ecosistemes marins i la seva biodiversitat sense un canvi dràstic en les polítiques públiques, tant pel que fa a la pesca com a la gestió del litoral.

¹³ España agota sus reservas pesqueras: <http://www.ecologistasenaccion.org/article20624.html>

¹⁴ Pesca | Ecologistas en Acción: <http://www.ecologistasenaccion.org/rubrique367.html>

¹⁵ Banderes Negres: <http://www.ecologistasenaccion.org/rubrique426.html>

8. Llums i ombres a la gestió dels boscos

Catalunya té una llarga tradició d'exploració dels seus boscos, com tota l'àrea mediterrània. Els dràstics canvis produïts al llarg de la història pel que fa a la cobertura forestal i els seus aprofitaments troben el penúltim punt d'inflexió amb l'abandonament rural molt significatiu produït de la segona meitat del segle XX ençà. Totes aquelles terres conreables però de baixa productivitat, especialment al Pirineu però també a moltes comarques d'interior i costaneres, van restant abandonades arran de l'èxode a la ciutat del tardofranquisme, i les que resten en conreu van intensificant progressivament la seva producció, al caliu de la "Revolució verda".

Molts boscos es deixen d'explorar per ser poc rendibles. Moltes terres de conreu marginals són envaïdes progressivament pels boscos perifèrics, que reclamen els seus dominis històrics.

En poques dècades es passa, per tant, d'una pressió antròpica molt forta sobre els terrenys forestals a un abandonament massiu de l'activitat amb creixement global net dels boscos a tot el país. Això fa que hagi calgut reorientar la gestió forestal feta per l'administració.

A Catalunya, es dona una certa contradicció en les polítiques públiques de gestió dels boscos. Existeix, al costat positiu de la balança, institucions i centres de referència pel que fa a la recerca forestal, com el Centre Tecnològic Forestal de Catalunya (CTFC)¹⁶. També podem comptar amb una estructura administrativa ben implantada al territori, amb oficines comarcals a gairebé tot el país, i uns criteris generals de la planificació forestal (Pla General de Política Forestal, PGPF)¹⁷, que en principi considera la conservació de la biodiversitat entre els seus objectius. No obstant això, la realitat és que aquest PGPF no ha estat aprovat per cap govern de la Generalitat, en els 24 anys que han passat des de l'aprovació de la Llei forestal de Catalunya (6/1988), ni els de CiU ni els del Tripartit. Així, els criteris que ha de contenir el PGPF són els que diu la Llei, però mai s'han arribat a desenvolupar.

S'han dedicat considerables recursos públics a fomentar l'ordenació de les forests a Catalunya, tant les públiques com les privades, a través del Centre de la Propietat Forestal¹⁸ cosa que ha permès que una proporció considerable de finques forestals comptin amb instruments de gestió forestal.

També és de destacar l'interessant tasca que s'ha realitzat per tal de detectar els millors rodals de planta forestal autòctona de Catalunya, per tal de crear un banc de recursos genètics d'espècies forestals. Aquest pot ser una excel·lent base per a actuacions de recuperació dels ecosistemes forestals.

No es pot deixar d'assenyalar la voluntat de l'administració de desplegar els Plans d'Ordenació dels Recursos Forestals (PORF), una figura d'ordenació sorgida a la Llei espanyola de 2003. Aquestes eines, que podrien resultar un element positiu per a l'ordenació dels usos dels boscos, s'està treballant tant a les comarques centrals com les gironines, malgrat que el web de la Generalitat que en parla presenta uns enllaços trencats que impedeixen accedir als continguts d'aquests treballs¹⁹. No obstant, resulta contradictori i perillós la tramitació d'aquestes figures d'ordenació sense una veritable integració de les polítiques forestals dins de la resta d'elements del medi natural. Així, en cas d'aprovar-se, podrien donar-se greus contradiccions amb altres figures com podrien ser l'Estratègia Catalana de Diversitat Biològica, el Pla Territorial de Connectors ecològics o fins i tot la futura i necessària Llei del Patrimoni Natural i la Biodiversitat.

¹⁶ <http://www.ctfc.cat/>

¹⁷ <http://tinyurl.com/9g8g76f>

¹⁸ <http://tinyurl.com/9buyyvq>

¹⁹ <http://tinyurl.com/8os76gk>

Tot i això, hi ha una sèrie d'aspectes negatius a ressaltar:

Visió dels boscos com a fàbriques de fusta i altres productes

Lluny d'avançar en la concepció del bosc com a ecosistema complex i d'enorme riquesa biològica, la mentalitat dominant a l'administració forestal segueix sent la concepció de les forests com a font d'ingressos, reduïnt els seus valors als mercantilistes, els quantificables monetàriament. Tant és així, que la definició de la funció ambiental del bosc és descrita a la web de la Generalitat com:

El bosc, a banda de la seva funció productora, fa de forma indirecta un sèrie de funcions i serveis interrelacionats entre si, com són: la fixació de diòxid de carboni (CO₂), la millora de la qualitat de l'aire, la regulació hídrica, la conservació dels sòls per evitar els processos d'erosió o la conservació de la biodiversitat.

És a dir que es consideren les funcions ambientals com a secundàries, subsidiàries de la seva funció productiva.

Tant és així, que ni a Catalunya ni a escala mundial, s'ha tancat una definició consensuada del que són "boscos", i segueix l'ambigüitat respecte del que són simples plantacions forestals (conreus monoespècífics), quan està prou clar que des d'un punt de vista ecològic o biològic no tenen res a veure.

És per això que sovint, quan es donen controvèrsies entre les funcions productives o ambientals acaben primant les productivistes, els criteris d'ordenació clàssica amb visió de facilitar al màxim l'aprofitament del bosc. Això ha estat així fins i tot en determinats moments en parcs naturals o espais d'interès natural, en els quals s'han produït agres polèmiques entre els enginyers comarcals i els agents rurals.

És molt significatiu que els plànols corresponents als treballs de redacció del PGPF, disponibles al web de la Generalitat²⁰, estiguin protegits sota contrassenya. Sembla que hi ha algun inconvenient per tal que la ciutadania els pugui consultar lliurement, cosa que no s'explica enlloc del web de l'administració forestal. A què es deu aquest secretisme?

La gestió forestal a Catalunya és hereva d'una vella escola d'enginyers "de Montes", que no ha integrat de manera transversal les noves polítiques internacionals de gestió dels ecosistemes forestals. Així, destaca negativament que als documents de l'administració forestal no es té en compte en cap moment els acords internacionals per a la gestió forestal fruit del Conveni de la Diversitat Biològica que disposa d'un Programa sobre la Diversitat Biològica Forestal²¹.

Incendis

No és d'estranyar, doncs, el discurs dominant que diu que "el bosc està brut i cal invertir en netejar-lo", especialment en èpoques d'estiu amb molta incidència d'incendis. Es manté la idea que el bosc és una sèrie d'arbres, rectes i ben disposats, sense sotabosc ni cap altre element "distorcionador", ignorant la complexa xarxa ecològica que existeix en els ecosistemes forestals que va des de l'estrat herbaci a l'arbori passant per l'arbustiu, amb tota una sèrie d'espècies de fauna que li són pròpies. D'aquí la tendència a destinar recursos a l'eliminació mecànica del sotabosc amb l'excusa dels incendis forestals, a l'obertura de pistes i camins, que en realitat són actuacions que entren en la lògica d'afavorir l'explotació del bosc.

²⁰ <http://tinyurl.com/8nn2tae>

²¹ <http://www.cbd.int/forest/>

A Catalunya s'han pres històricament algunes mesures enormement positives per a la prevenció d'incendis forestals (prohibició de cremes de rostolls i restes agrícoles al període de risc, pla alfa d'incendis forestals, control de les àrees de barbacoes, investigació de les responsabilitats dels incendis, etc.). Tanmateix, segueixen persistint alguns mals endèmics que agreugen la tendència natural del nostre bosc a patir incendis recurrents:

- Manteniment de grans extensions de bosc monoespecífic, especialment pinedes (per la seva rendibilitat productiva)
- Desaparició del bosc de ribera en molts cursos fluvials
- Desaparició dels conreus de secà que formaven un mosaic agroforestal més resilient al foc
- Potenciació de l'accés motoritzat al medi natural, a partir de l'aprovació de les Lleis òmnibus (desembre 2011).
- Creixement d'urbanitzacions al medi natural, en sectors forestals.

Per si fos poc, la desastrosa temporada d'incendis de l'estiu de 2012 ha generat una preocupació social i política considerable. Això ha portat als responsables polítics a afirmar que calen *sacrificis al paisatge*²² per a prevenir els incendis. El Conseller Felip Puig es referia a incrementar encara més els tallafocs i a eliminar la vegetació arbòria de determinats sectors per evitar la propagació dels incendis. Lamentable error quan està prou demostrat que els tallafocs són totalment ineficaços en el cas de grans incendis forestals, cars de mantenir i molt perjudicials per a la biodiversitat dels ecosistemes forestals.

Per això, una política de gestió del medi natural que sigui favorable a la biodiversitat i que redueixi els impactes del foc (al clima mediterrani no es poden eliminar els riscos de foc) hauria de prioritzar:

- Ordenació forestal tendent a la generació de boscos mixtos, amb recuperació de les espècies frondoses i les pròpies del clima mediterrani més adaptades als incendis (alzina, surera, roures, etc.)
- Recuperació del bosc de ribera
- Manteniment i recuperació dels conreus cerealistes
- Major dotació de guaites forestals, ADF i agents rurals
- Prohibició de construcció o ampliació d'urbanitzacions aïllades.
- Limitació estricta de l'accés motoritzat al medi natural en sectors de risc entre el 15 de març i el 15 d'octubre, i en tots els casos a pistes de menys de 4 m. d'amplada.

La perillosa aposta per la biomassa

En un moment en què la fusta té menys valor que mai, a causa de les importacions de països de l'Est a molt baix cost, o de països veïns (com França) amb explotacions altament subvencionades, s'ha vist en la biomassa (calderes de generació elèctrica alimentades amb combustible de productes forestals) una sortida rendible per als propietaris dels boscos.

Certament, és una energia renovable que, ben gestionada, complementa el "pool" energètic d'altres fonts, i podria permetre reduir la dependència de combustibles fòssils. Ara bé, presenta dos grans perills:

---

²² <http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/societat/generalitat-campanya-preventiva-incendis-forestals-2218812>

El primer és l'aposta per un ús intensiu de bosc, que pot generar uns impactes molt accentuats en la fauna i la flora salvatge, en un moment en què no es disposa dels elements d'ordenació ni de protecció de les espècies amenaçades. És totalment contraproduent impulsar aquesta mesura sense haver planificat les estratègies i eines legals de conservació de la biodiversitat.

El segon gran perill és incrementar l'emissió de gasos d'efecte hivernacle²³, i per tant la contribució negativa respecte de l'escalfament global i el canvi climàtic. L'explotació de la biomassa, en el cas de plantacions forestals (no boscos naturals) o subproductes d'altres activitats industrials pot ser una interessant contribució al proveïment d'energia amb fonts renovables, però només hauria de ser impulsada com a substitució de combustibles fòssils i energia nuclear, en un escenari global de reducció del consum energètic, en la línia d'allò proposat per Ecologistes en Acció per a un escenari lliure de nuclears, carbó i petroli el 2020²⁴.

En conclusió, les polítiques forestals a Catalunya pateixen d'una visió antiga, productivista, no integren les polítiques de conservació de la diversitat biològica ni formen part d'una estratègia global de gestió integrada del medi natural, sinó com una parcel·la aïllada de la resta d'elements del medi.

9. Vigilància i sanció, capítols sense resoldre

Malgrat l'existència, des de fa anys del Cos d'Agents Rurals, la realitat és que la vigilància del medi natural i la sanció a les activitats il·legals o directament delictives encara ha de millorar substancialment a Catalunya.

El CAR resulta una eina potent, imprescindible, ben dotada i formada per a esdevenir una veritable *policia de natura* i col·laborar amb la gestió dels espais naturals i la conservació de les espècies protegides. Efectivament, al llarg dels darrers anys s'han dedicat grans recursos econòmics i tècnics a aconseguir un desplegament territorial del CAR que li permeti complir amb les funcions que li encomana la Llei. I, en molts casos, s'ha aconseguit en gran mesura gràcies a uns efectius humans amb una alta dedicació, compromís i capacitats.

Persisteixen, no obstant això, algunes dificultats importants per a que es pugui efectuar una correcta tasca de vigilància del medi natural. Podem assenyalar aquí algunes d'elles:

- Manca de coordinació entre el cos i altres unitats de la Generalitat, singularment de la Direcció General del Medi Natural
- Insuficient dotació humana, i des de les darreres retallades del Govern, no cobertura de baixes.
- Criteris d'actuació no sempre homogenis.
- Excessiu control per part dels responsables polítics en alguns territoris.
- Conflictes d'interessos d'alguns agents amb activitats privades.

Un capítol a part és el medi marí. Encara no s'ha trobat el sistema de poder efectuar una vigilància efectiva en les aigües territorials, siguin interiors o exteriors, que permeti fer complir la normativa. Així, si la Guàrdia Civil del mar té uns efectius molt limitats, i gens especialitzats en la normativa catalana, el CAR no té desplegada una unitat de vigilància marina, i li manquen els mitjans materials més bàsics per a efectuar-la. Les accions que es duen a terme actualment, puntuals i insuficients, s'han de fer coordinant el CAR amb altres unitats com ara parcs naturals

²³ <http://www.euractiv.com/climate-environment/eu-bioenergy-policies-increase-c-news-515606>

²⁴ <http://www.ecologistasenaccion.org/article20456.html>

(Montgrí-Medes-Baix Ter o Cap de Creus), o bé amb l'administració que efectua la gestió de la pesca marítima. El Departament d'Agricultura disposa d'únicament 5 embarcacions a tota la costa catalana per a efectuar la vigilància pesquera, totalment insuficient per les dimensions del nostre litoral. Però encara és més greu que no hi hagi cap embarcació de vigilància del medi marí i la seva biodiversitat, fora de les Illes Medes.

Per tot això, podem afirmar que actualment hi ha una impunitat *de facto* al medi marí a Catalunya. Un exemple sagnant d'això és la coneguda existència de pescadors furtius de corall vermell a les costes del Cap de Creus i el Montgrí, sobre els que ningú actua encara que se'n coneix el nom i domicili. L'administració es mostra totalment inoperant per a actuar front a aquests individus sense escrúpols, que estan portant a l'espècie al límit de la supervivència. Les poques i puntuals accions de vigilància i sanció que se'ls han aplicat han acabat amb simples sancions administratives que resulten barates de pagar per als furtius amb els beneficis d'uns quants dies de treball, mentre la resta de l'any i dels vaixells operen sense cap entrebanc.

10. L'educació per la sostenibilitat: assignatura pendent

Les estratègies de comunicació, educació i conscienciació ciutadana (CEPA en les seves sigles angleses) són una part indestriable de les polítiques de gestió del medi natural en general, i de la biodiversitat en particular.

Dins de la Convenció de la Diversitat Biològica l'article 13 marca les bases i es defineix el que serà el Programa de treball específic²⁵, que ha estat desenvolupat a les diverses Conferències de les Parts a través de decisions.

Les estratègies d'educació ambiental es venen desenvolupant al món a partir dels anys 70 (Conferència de les Nacions Unides sobre el Medi Humà, 1972; Carta de Belgrad, 1975; Declaració de Tblisi, 1977), que es van aprofundir a través de posteriors trobades (Congrés internacional sobre Educació i formació en medi ambient, Moscou 1987; Conferència Internacional sobre Medi Ambient i Societat, Tessalònica, 1997). A l'Estat es va produir un impuls potent amb el Llibre Blanc de l'Educació Ambiental a Espanya (1999), i a Catalunya amb l'Estratègia Catalana d'Educació Ambiental (2003).

El desembre de 2002, l'Assemblea General de les Nacions Unides va proclamar el *Decenni de les Nacions Unides de l'Educació per al Desenvolupament Sostenible 2005-2014*. Tristament, ni a Catalunya ni al conjunt de l'Estat es va percebre cap canvi significatiu en les polítiques públiques pel que fa a la integració transversal de la sostenibilitat com a estratègia educadora per al conjunt de la població.

Catalunya, després d'un enorme impuls durant la transició i els anys 80, va caure progressivament en una dinàmica passiva, degut a l'esgotament de les energies innovadores de grans professionals i, sobretot, a la manca de suport institucional. La voluntat i l'esforç dels professionals de la pedagogia ambiental i en favor de la sostenibilitat van quedar desterrats pel *tsunami* d'una economia especulativa i de depredació de la natura i de les persones que va generar durant les dècades dels 90 i els 2000 un creixement econòmic inaudit que, tanmateix, va acabar beneficiant

²⁵ <http://www.cbd.int/cepa/>

únicament a les classes benestants, però que va aconseguir enlluernar a la majoria de la població treballadora.

L'Educació Ambiental, enriquida amb els principis del Desenvolupament Sostenible (o sustentable), presenta una sèrie de característiques que la doten de la potencialitat de ser una eina de transformació social:

- ★ és un marc estratègic per a l'elaboració de programes i accions encaminades a assolir un desenvolupament social i econòmic respectuós amb el medi ambient i la biodiversitat i que conservi els recursos naturals en societats humanes justes, respectuoses i igualitàries.
- ★ impulsa l'accés a la informació dels aspectes ambientals relacionats amb la biodiversitat i el desenvolupament humà.
- ★ impulsa el coneixement i anàlisi crític de la realitat mitjançant una relació directa amb l'entorn natural i els problemes que amenacen la seva conservació, en forma d'aprenentatge actiu o recerca activa.
- ★ desenvolupa programes educatius en l'àmbit formal, no formal i informal que abasten al màxim de població, tant local com visitant.
- ★ busca motivar la ciutadania per a prendre part activa i ser coprotagonista en els canvis necessaris per tal d'assolir una societat sustentable.
- ★ ofereix mitjans i eines que permeten establir ponts de diàleg i cooperació entre els diferents actors, per a dur a terme accions de col·laboració sobre interessos compartits en relació a la conservació de la diversitat i el desenvolupament social i econòmic.

La realitat, però, és força decebedora. Des de l'Administració educativa, no s'ha inclòs la sostenibilitat com a línia transversal als programes dels diferents cicles educatius, ni a primària, secundària ni universitat. Les poques polítiques públiques desenvolupades als anys 90 i 2000 al voltant de les Agendes Locals 21 han anat decaient sense perspectives de recuperació.

El Departament de Medi Ambient (després Territori i Sostenibilitat) han mantingut una Subdirecció General d'Informació i Educació Ambiental que ha desenvolupat alguns programes interessants, com el d'Escoles Verdes. També s'ha ofert suport als centres interessats en determinades accions sobre el medi ambient, i s'ha donat suport a la creació de la Xarxa d'Escoles per la Sostenibilitat de Catalunya (XESC). Tanmateix, les accions desenvolupades han estat limitades a un nombre reduït d'escoles, i han tingut un caràcter voluntari. A més, moltes accions que eren desenvolupades per petites empreses o per associacions sense ànim de lucre, amb el suport de l'administració, estan patint les retallades econòmiques. Això fa que gran quantitat d'accions i programes estiguin desapareixen o veient-se reduïts, quedant limitats a aquells econòmicament rendibles o els impulsats únicament amb voluntariat.

Així, avui l'Educació Ambiental (EA) a Catalunya presenta uns dèficits vergonyosos, doncs la major part de països en desenvolupament, del sud, disposen d'estratègies i eines millors que Catalunya en aquesta matèria:

- L'EA només es treballa d'una forma regular amb la població escolar
- Les accions amb escolars són puntuals i de caràcter optatiu, no estan integrades als itineraris curriculars.
- L'administració de la Generalitat ha reduït els seus pressupostos i els seus programes.
- Els ens locals han tallat la major part d'accions i recursos de suport a l'EA.
- No existeix cap estratègia de sensibilització de la ciutadania vers la crisi ecològica i la pèrdua de biodiversitat en particular.
- Molts sectors econòmics i professionals segueixen veient en la natura un *enemic* que limita les seves possibilitats d'enriquiment.
- Persisteix l'estigmatització dels "ecologistes"
- No hi ha una voluntat de sumar esforços i voluntats per a construir sinèrgies que permetin unir conservació i desenvolupament.

- Se segueix ignorant, per part de la població en general, les causes de fons de la crisi ambiental.

Per aquests motius, podem afirmar avui que a Catalunya les polítiques d'Educació per la sostenibilitat es troben en un dels pitjors moments de les darreres 3 dècades.

Tanmateix, hi ha oportunitats per a revertir la situació. L'Assemblea General va declarar el Decenni 2011-2020 de les Nacions Unides per la Biodiversitat²⁶, com a compromís de totes les nacions amb la conservació de la Diversitat Biològica. Aquesta pot ser una bona excusa per tal que des de les administracions catalanes, i la Generalitat en especial, es faci una aposta per aquesta matèria en el proper període que inclogui, d'una forma ambiciosa, una Estratègia d'Educació Ambiental potent i amb recursos, que permeti contrarestar els actuals dèficits. I que incorpori els eixos fonamentals del Programa de Treball sobre Comunicació, Educació i Consciència Pública²⁷ del Conveni de la Diversitat Biològica.

11. Biodiversitat cultivada

La Biodiversitat agrícola és un dels principals Programes Temàtics del Conveni de la Diversitat Biològica²⁸. Es considera fonamental conservar la diversitat cultivada (varietats de plantes i races d'animals) que ha anat evolucionant al llarg dels segles en paral·lel a la nostra pròpia espècie, com a garantia no només del proveïment d'aliments sans i en quantitat suficient, sinó de molts altres productes i serveis que obtenim directament d'espècies domesticades.

A Catalunya, lamentablement, no existeix un programa de treball dins de l'administració de la Generalitat que tracti sobre la biodiversitat cultivada. Hi ha milers de varietats locals d'espècies que s'estan perdent contínuament a causa de la manca de suport públic i de l'abandonament rural i intensificació de les agroindústries.

Existeixen diverses iniciatives, no obstant, per a mirar de conservar aquesta diversitat cultivada. Algunes són públiques, com el Centre de Conservació de plantes cultivades de Can Jordà (Parc Natural de la zona Volcànica de la Garrotxa)²⁹, i altres són responsabilitat d'entitats socials o fundacions privades³⁰. Però no hi ha una estratègia global de conservació de varietats cultivades ni una xarxa formal establerta. Tampoc es disposa de cap recurs per tal de recollir el coneixement tradicional de les comunitats locals pel que fa a l'ús de determinades varietats, ni de pràctiques agrícoles locals vinculades a varietats o a condicions climàtiques.

Organismes modificats genèticament i patents

D'altra banda, Catalunya igual com el conjunt de l'Estat és "pionera" en la introducció de varietats de plantes modificades genèticament (OMG), especialment blat de moro, però també altres espècies. La Generalitat, ben al contrari que altres governs, no només no ha establert cap moratòria ni control específic, sinó que amb prou feines aplica una legislació general laxa i insuficient.

²⁶ <http://www.cbd.int/2011-2020/>

²⁷ <http://www.cbd.int/cepa/>

²⁸ <http://www.cbd.int/agro/>

²⁹ <http://tinyurl.com/8zftg9>

³⁰ Esporus: www.esporus.org, Jardí Botànic Marimurtra: <http://www.marimurtra.cat/>

No hi ha una senyalització suficient dels camps amb varietats transgèniques, no es fa un seguiment de la possible contaminació d'altres varietats naturals, no hi ha l'obligació d'etiquetar qualsevol producte que contingui aquest tipus d'organismes... es pot afirmar que hi ha una indefensió total tant de pagesos com de consumidors davant els riscos dels transgènics. I són uns riscos totalment creïbles, a tenor d'allò obtingut en assajos clínics seriosos i publicats el setembre de 2012 referents, per exemple, a una varietat transgènica de blat de moro desenvolupada per la transnacional Monsanto³¹.

D'altra banda, de poc serveix la conservació de la diversitat cultivada si aquesta cau en mans de les multinacionals de l'agronegoci. A França, s'ha prohibit als pagesos conservar part de les llavors d'una collita per a usar-la en la collita següent, a no ser que paguin els drets de propietat intel·lectual a les empreses "propietàries" d'aquests drets. A Catalunya i a Espanya aquesta propietat de les llavors, dels gens, no està encara regulada, però resulta estratègic dur a terme una regulació que garanteixi que això no passi mai. Cal assegurar el dret a l'ús dels recursos genètics cultivats, de forma lliure, evitant la mercantilització de les llavors, com a acció fonamental per a la sobirania alimentària.

12. Responsabilitat exterior de Catalunya en la pèrdua de Biodiversitat

La crisi global de la biodiversitat està provocada per múltiples causes (veure apartat B d'aquest informe). Però les causes subjacents, les que estan darrera de les pressions directes sobre la biodiversitat, les trobem en el model de producció i consum capitalista.

Recentment s'han publicat diversos estudis sobre la petjada ecològica de la Unió Europea³² i de la regió mediterrània³³. També hi ha àmplia informació sobre la "petjada d'aigua" dels europeus³⁴. Les conclusions i dades que aporten tots aquests estudis són coincidents: el mode de vida dels països "rics" té un impacte ambiental (i social) molt més enllà de les seves fronteres, un impacte que pateixen els pobles del sud global, en el que podríem anomenar "nou colonialisme". D'aquí prové, per exemple, el concepte Justícia Ambiental, com a reivindicació de la compensació d'aquests impactes injustos sobre altres pobles.

Catalunya no és cap excepció dins d'Europa. La petjada d'aigua, per exemple, dels europeus és d'un 40% del total de l'aigua consumida. Això vol dir que del total d'aigua que suem la ciutadania, el 40% l' "extraiem" de fora del continent europeu. I això és així a causa de les importacions de milions de tones de productes agrícoles, com ara blat, cotó, soja, cacau i carn. Però també molts productes manufacturats tenen una alta petjada d'aigua, com poden ser els productes electrònics. El mateix raonament es pot fer per a l'impacte de la nostra petjada de carboni (conseqüències de la nostra contaminació atmosfèrica), el nostre consum de matèries primeres com minerals, fusta, fibres, productes químics, i un llarg etc. Conforme l'economia catalana es va *terciaritzant*, i les indústries es deslocalitzen a altres països llunyans, augmenta la

³¹ <http://tinyurl.com/9oks79c>
<http://alainet.org/active/58103>

³² **Arjen Hoekstra y Mefin Mekonnen**, Proceedings of the National Academy of Sciences (PNAS)

³³ **Mediterranean Ecological Footprint Trends**, Global Footprint Network

³⁴ <http://www.waterfootprint.org/?page=files/home>

nostra responsabilitat exterior, alhora que teòricament es redueix la pressió sobre la biodiversitat *domèstica*.

És per aquest motiu que una política catalana de conservació de la biodiversitat té el deure inexcusable d'incloure accions contundents per a reduir aquest impacte sobre la biodiversitat del planeta. A les negociacions internacionals, com per exemple a la 11a Conferència de les Parts de la Convenció de la Diversitat Biològica, a Hyderabad, Índia, octubre de 2012³⁵, els països desenvolupats van bloquejar contínuament la dotació de fons públics per a impulsar accions de conservació als països del sud, dins del Pla Estratègic 2011-2020 per la Diversitat Biològica. L'excusa va ser la crisi i la falta de diners, però realment cal denunciar una hipocresia i una irresponsabilitat il·limitades d'aquests països (la UE i l'Estat Espanyol al capdavant), que després d'estar durant segles expoliant Amèrica llatina, Àfrica, Àsia i Oceania, ara no assumeixen la seva responsabilitat històrica, el **deute ecològic** acumulat i que segueix creixent cada dia.

Catalunya ha de dotar-se d'estratègies per a reduir al màxim l'impacte de la nostra economia sobre el planeta, evolucionant cap a patrons de producció i consum realment sostenibles, que redueixin el consum de matèries primeres i que no fomentin el consumisme desenfrenat sinó un consum reduït que trenqui la lògica perversa de consum, producció i destrucció del sistema. A més, els seus pressupostos públics, han d'incloure partides suficients i generoses per a anar eixugant el **deute ecològic** acumulat, mitjançant accions de cooperació amb els països del sud que els permetin assolir una qualitat de vida digna per a tota la població sense continuar degradant el seu medi ambient, la seva biodiversitat.

Existeixen aliances europees d'ONG que treballen en aquestes línies. La *Resource Cap Coalition*³⁶ és una d'elles, i proposa establir un màxim absolut *per càpita* al consum de matèries primeres.

Sens dubte, aquest és un camp immens per recórrer. Però cal no oblidar que, encara que l'estat de la natura al nostre país fos òptim (que no és el cas), això podria estar succeint a costa d'externalitzar els impactes lluny de les nostres fronteres, en una espècie d'*estratègia de l'estruç*, com si en no veure els impactes, aquests no existissin. Calen polítiques públiques responsables i eficients, i cal una consciència social que exigeixi que les coses es facin bé, aquí i a tot arreu. Tenim un enorme deute amb els països del sud, però també amb el nostre territori. El repte és saber respondre a tot això alhora.

³⁵ www.cbd.int/cop11

³⁶ <http://www.ceeweb.org/work-areas/priority-areas/sustainability/resourceuse/>

D. MANCA DE TRANSPARÈNCIA, INFORMACIÓ I PARTICIPACIÓ

Si els dèficits de gestió situen Catalunya en una posició força precària pel que fa a conservació de la biodiversitat, la mala gestió de la informació i els limitats canals de participació encara empitjoren més la situació.

Els drets d'informació i participació en matèria ambiental van rebre un gran impuls arran de la signatura del Conveni d'Aarhus, que després va ser adoptat a la normativa Comunitària a través d'una Directiva del Parlament Europeu i, el 2006, en una Llei espanyola (27/2006³⁷).

L'antic Departament de Medi Ambient i Habitatge disposava d'una unitat d'Informació Ambiental que, amb el canvi al Govern del 2010, va passar al Departament de Territori i Sostenibilitat. D'aquesta manera, el nou Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, alimentació i Medi Natural, que va englobar la gran majoria de polítiques de biodiversitat, va quedar sense una unitat pròpia per a garantir el compliment de la Llei.

Si bé alguns procediments administratius tenen previsions de participació ciutadana pautats (Llei d'Urbanisme, per exemple), i la tramitació de Decrets han de ser sotmesos a informació pública formal, la gran majoria d'actes administratius i de processos en la gestió del medi no compten amb normatives específiques, més enllà de la Llei 27/2006.

Dret a la informació

Aquest dret s'exerceix de forma passiva (dades difoses directament a través de mitjans electrònics d'ofici per part de l'administració) com activa (a petició de part interessada).

Pel que fa a la divulgació de la informació d'ofici, manca àmplia informació sobre l'estat de les espècies i els hàbitats, encara que això s'ha intentat corregir amb iniciatives com el Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya³⁸. Però aquest és un projecte encara incomplet i amb una escala de treball (quadricules 10x10 km) massa gran.

No existeixen processos estandarditzats de seguiment i avaluació de la gestió del medi natural (fauna, flora, espais naturals, etc.), en contra de totes les recomanacions de les institucions de referència (UICN, Europarc, etc.)

L'apartat web de Medi Natural encara és una barreja dels actuals departaments d'Agricultura i de Territori, i no s'hi troba informació sobre la majoria de les actuacions d'aquests departaments, més enllà de qüestions genèriques. Fins i tot a la web dels Parcs naturals és impossible trobar-hi dades sobre la conservació dels seus valors naturals. És a dir, que no hi ha manera de saber si tots els recursos esmerçats en la gestió dels parcs estan sent útils, o bé en què s'està fallant.

Pel que fa al dret a l'accés a la informació a petició, els processos són totalment deficitaris. Ecologistes en Acció es troba tot sovint amb incompliments flagrants de la Llei pel que fa als terminis (preguntes o peticions contestades 6 mesos més tard, o més, del termini màxim d'un mes que fixa la Llei), o directament ignorades per l'administració. Això passa tant a la Generalitat com als Ajuntaments, habitualment. Això representa una vulneració totalment inacceptable de la Llei, i vulnera el dret de les organitzacions ambientals a intervenir i treballar a favor d'un dret constitucional i dret humà com és un medi ambient sa.

³⁷ <http://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2006-13010>

³⁸ <http://biodiver.bio.ub.es/biocat/>

Dret a la participació

Pel que fa a polítiques de natura, l'únic sistema global de participació específic és el Consell de Protecció de la Natura, creat amb la Llei de l'any 1985 i hores d'ara totalment insuficient.

Als Parcs naturals haurien d'existir òrgans específics de participació que fomentessin la implicació tant de la població local i els usuaris del medi natural com de les organitzacions de diferents àmbits que tenen incidència o interès en la conservació de la natura. La Llei 12/2006³⁹ va marcar un termini de 6 mesos per a la formulació de la nova normativa d'òrgans rectors dels parcs, termini que ja s'ha superat en gairebé 6 anys sense cap indicati que el Departament d'Agricultura tingui intenció d'aprovar el Decret. Així les coses, els parcs naturals segueixen sense comptar amb òrgans de participació social pròpiament dits i només disposen d'uns òrgans rectors, de caire més polític que altra cosa, amb un funcionament irregular, competències poc definides i implicació escassa dels agents locals.

Ja a l'informe *Avaluació del sistema d'espais naturals protegits de Catalunya*⁴⁰, de la Institució Catalana d'Història Natural, l'any 2001, s'alertava de la manca de programes de seguiment i avaluació de la gestió, i dels dèficits en participació que presentaven els espais naturals.

El 2009, el Consell de Protecció de la Natura va reclamar la participació científica a tots els parcs naturals, a través de la creació d'òrgans assessors. No se'ls va escoltar. Posteriorment, el 2011 va aprovar un informe sobre els *Nous reptes en la conservació dels espais naturals i les espècies*⁴¹. En ell es reclamaven mesures per a actualitzar el marc normatiu i administratiu, en relació a les figures de protecció i la delimitació dels espais naturals protegits, en referència també a la planificació dels espais protegits, a la recerca, el seguiment i l'avaluació, als òrgans rectors, gestors i a la participació i a desenvolupament local. Naturalment, tampoc es va fer cas d'aquest informe.

Veiem, doncs, com ni l'anterior DMAH ni els actuals Departaments d'Agricultura ni de Territori han entomat seriosament la participació pública en la gestió de la natura, vulnerant l'esperit i fins i tot la lletra del conveni d'Aarhus i de la pròpia Llei 27/2006.

De fet, el concepte de participació no inclou només el dret de la ciutadania a ser informada o a poder opinar sobre les decisions públiques que li afecten, sinó també la possibilitat de ser corresponsable en la presa de decisions, a través d'una implicació molt més profunda. Però aquesta accepció no ha estat mai integrada pels governants.

Només revertint l'actual situació es podrà garantir no ja el compliment de la Llei, sinó la implicació ciutadana per aconseguir un món sostenible que garanteixi la qualitat de vida de les persones i la faci compatible amb la supervivència de la resta d'espècies amb les que compartim el planeta.

³⁹ <http://tinyurl.com/9b25mw4>

⁴⁰ <http://ichn.iec.cat/Avaluacioespais.htm>

⁴¹ http://ichn.iec.cat/pdf/CPN_EspaisNaturalsProtegits.pdf

UN “FULL DE RUTA” PER A SALVAR LA BIODIVERSITAT

Full de ruta

El primer requisit per a dur a terme unes polítiques públiques coherents és assumir la rellevància de la conservació de la Diversitat Biològica com un eix de govern. En aquest sentit, cal complir les Metes d'Aichi per la diversitat Biològica contingudes al Pla Estratègic 2011-2020. Són la millor eina estratègica (necessària però segurament no suficient) per a aconseguir una societat en harmonia amb el seu entorn natural, que permeti una sostenibilitat real a llarg termini. Això vol dir impregnar tota l'acció de Govern dels principis de la sostenibilitat, condicionant totes les polítiques sectorials i aprofitant els enormes avantatges socials, ambientals i econòmics que brinda el paradigma d'una economia realment verda, però fugint de les temptacions de mercantilització de la naturalesa. Reduir la importància de la natura als aspectes monetaris seria repetir els errors que ens han portat a la crisi social, econòmica, ambiental.

Cal, en concret, introduir el **principi de precaució**, assumir el **deute ecològic** amb els països del Sud global, i desplegar polítiques d'austeritat sota els principis de la **justícia social i la justícia ambiental**. A més, cal incorporar l'**enfocament ecosistèmic**⁴² a la gestió del territori i de totes les polítiques relacionades amb el proveïment de serveis bàsics per a la vida.

Definim a continuació algunes de les accions concretes que hauria de desenvolupar el nou Govern de la Generalitat si vol avançar en el paradigma de l'economia ecològica, per a un món viable.

➤ A començar el 2013

Mesures administratives

- Creació d'una Oficina Catalana de Sostenibilitat i Biodiversitat, depenent de Presidència, que desplegui la integració sectorial de les polítiques ambientals en general i de biodiversitat en particular en tota l'acció de govern (polítiques d'economia, planificació i ordenació territorial, agricultura, ramaderia, caça, pesca marítima i continental, ensenyament, desenvolupament socioeconòmic, turisme, comerç, etc), amb tres subunitats (2013):
  - DG de Polítiques de Sostenibilitat,
  - DG de Polítiques de Biodiversitat
  - DG d'Informació i Educació Ambiental
- Recuperar un Departament de Medi Ambient i Sostenibilitat, amb la següent estructura mínima (2013):
  - DG de Qualitat Ambiental,
  - DG d'Espais Naturals Protegits,
  - DG de Gestió d'Espècies i Ecosistemes

Mesures legislatives

- Adaptar les *Metes d'Aichi* a Catalunya en el procés cap al Pla Estratègic de la Biodiversitat (2013)
- Procés participatiu ambiciós per a l'adopció de la nova Llei catalana de la Biodiversitat i Pla Estratègic (2013-2014), fent especial èmfasi en les causes subjacents de la pèrdua de biodiversitat.
- Aprovació de tots els Plans Especials de protecció del medi natural i el paisatge dels espais naturals de protecció especial (2013)
- Declaració de les Arees Marines Protegides del Canó de Cap de Creus, les Costes del Maresme, les Costes de Garraf, Costa daurada i Delta de l'Ebre (2013).

⁴² <http://www.cbd.int/ecosystem/>

- Declaració de totes les Zones d'Espècial Conservació (ZEC), juntament amb els Objectius de Conservació i els Plans de Gestió d'aquests espais, integrants de la Xarxa Natura 2000. (2013)
- Aprovació del Decret d'estructuració dels òrgans gestors dels Espais naturals de protecció especial. (2013)
- Pla de suport a l'agricultura ecològica, amb fons per a la formació de nous pagesos agroecològics, a les xarxes de productors i consumidors. (a partir de 2013)

Mesures de gestió

- Dotació d'equips de gestió específics, a nivell de vegueria, per a dur a terme la planificació i gestió del conjunt de polítiques de biodiversitat, incloent la gestió de fauna i flora i dels espais naturals protegits catalans i la Xarxa Natura 2000. (2013-2014)
- Desplegament d'una campanya d'educació ambiental per a la població en general sobre la importància de la biodiversitat, dins de la Dècada de Nacions Unides per la Biodiversitat 2011-2020. (inici el 2013)
- Mesures específiques de suport a l'agricultura de secà en sectors forestals, per a mantenir el paisatge en mosaic (a partir de 2013).
- Desplegament dels òrgans gestors dels Espais Naturals de Protecció Especial (2013-2015)
- Aplicació d'un nou sistema de gestió de les pesqueries que prioritzi la conservació del recurs, a través del suport a la pesca artesanal i amb arts selectives (2013).
- Adopció de marcs estables de col·laboració amb organitzacions socials per a la contribució d'aquestes a la gestió del medi natural i la biodiversitat (2013-2014).
- Ampliació de continguts dels webs corporatius referents a totes les matèries de medi natural i biodiversitat, per donar compliment a la Llei 27/2006 d'accés a la informació ambiental. (2013)
- Adopció d'una Estratègia d'Educació Ambiental, amb implicació dels Departaments d'Educació i de Medi Ambient (2013-2015).
- Establiment d'una unitat de vigilància ambiental marina, amb un mínim de 12 embarcacions (dues per cada àrea marina protegida), (abans de 2014).
- Increment de les partides de cooperació al desenvolupament fins a l'1% del PIB.

➤ A començar el 2014

Mesures legislatives

- Aprovació del Catàleg de fauna autòctona amenaçada de Catalunya i l'ampliació del Catàleg de flora (2013), i de tots els plans de recuperació d'espècies de flora i fauna (2014-2015).
- Tramitació i aprovació del Pla General de Política Forestal, amb especial atenció a les funcions ambientals dels boscos (2014-2016)
- Aprovació del Decret de regulació dels òrgans rectors i de participació als pares. (2014)
- Aprovació de tots els Plans rectors d'ús i gestió als Parcs, d'acord amb el Pla Director. (2014-2015).
- Tramitació d'una Llei per la Sobirania Alimentària i pel dret als recursos genètics cultivats, que previngui qualsevol intent de patentar varietats agrícoles cultivades. (2014-2015).
- Llei de la responsabilitat exterior de l'economia catalana (2014-2015)

Mesures de gestió

- Consolidació dels Centres de Recuperació de Fauna Salvatge, amb inversió en renovació de la infraestructura obsoleta i nos programes de conservació *ex-situ* i cria en captivitat quan els plans de conservació així ho indiquin. (2014-2015)
- Creació dels consells de participació sobre la Fauna, la Flora, el Sistema d'Espais Protegits i la gestió forestal de Catalunya. (2014)

- Procés participatiu per a elaborar el Pla Director del sistema d'espais naturals protegits de Catalunya. (2014-2015)
- Creació del Banc de Varietats agrícoles catalanes, com a institució pública de conservació de varietats locals d'espècies domesticades, així com de coordinació dels centres de conservació públics o d'entitats socials ja existents. (2014-2015).

L'aportació dels moviments socials

Ecologistes en Acció ha desenvolupat des de 2009 un treball de seguiment del procés internacional al voltant de les polítiques de conservació de la biodiversitat, amb la col·laboració de la Fundación Biodiversidad.

El mateix 2009 es publica l'informe "62 medidas para detener la pérdida de biodiversidad"⁴³.

En aquest període, ha estat l'única organització social catalana i de l'Estat que ha assistit a totes les reunions dins del procés del CBD i altres fòrums relacionats. Així, es va assistir als següents esdeveniments internacionals:

- Conferència sobre la nova Meta de Biodiversitat Europea, durant la presidència Espanyola de la UE (Madrid, gener de 2010)
- COP10 del CBD (Japó, novembre de 2010)
- 1a sessió plenària de l'IPBES (Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, Nairobi, juny 2011)
- 15a reunió dels SBSTTA-OSACTT (Òrgan Subsidiari d'Assessorament Científic, Tècnic i Tecnològic del CBD, Montréal, novembre de 2011)

Dins d'aquest projecte, s'han elaborat una sèrie de documents que esdevenen obres de referència en la definició de polítiques de biodiversitat a Catalunya i a l'Estat Espanyol:

- Valoración económica de la biodiversidad, oportunidades y riesgos*⁴⁴ (2011)
- Manual de aplicación del Convenio de la Diversidad Biológica*⁴⁵ (2011)
- Metas de Aichi para periodistas y otras especies en peligro de extinción*⁴⁶ (2012)
- Biodiversidad para políticos y niños*⁴⁷ (edició prevista el novembre de 2012)
- Guía de aplicación de las Metas de Aichi en el Estado Español* (edició prevista el novembre de 2012).

Especialment en els documents d'aplicació del CBD i de les Metes d'Aichi s'hi troben directrius i pautes que representen propostes de polítiques directament aplicables per part de les administracions públiques catalanes, tant la Generalitat de Catalunya com les administracions locals..

Altres organitzacions socials a Catalunya tenen una àmplia experiència en la conservació de determinades espècies, ecosistemes o espais protegits. És imprescindible tenir en compte aquesta expertesa i incorporar els activistes, voluntaris i professionals d'aquestes organitzacions (moltes sense ànim de lucre, altres fundacions públiques o privades) en el procés d'elaboració de les polítiques públiques a Catalunya.

⁴³ <http://www.ecologistasenaccion.org/article14500.html>

⁴⁴ http://www.ecologistasenaccion.org/IMG/pdf/cuaderno_conclusiones.pdf

⁴⁵ http://www.ecologistasenaccion.org/IMG/pdf/manual_cdb.pdf

⁴⁶ http://www.ecologistasenaccion.org/IMG/pdf/guia_de_la_biodiversidad.pdf

ANNEX

Las Metas de Aichi para la diversidad biológica⁴⁸

Objetivo estratégico A: abordar las causas subyacentes de la pérdida de la diversidad biológica mediante la incorporación de la diversidad biológica en todos los ámbitos gubernamentales y de la sociedad.

Meta 1

Para 2020, a más tardar, las personas tendrán conciencia del valor de la diversidad biológica y de los pasos que pueden dar para su conservación y utilización sostenible.

Meta 2

Para 2020, a más tardar, los valores de la diversidad biológica habrán sido integrados en las estrategias y procesos de planificación de desarrollo y de reducción de la pobreza nacionales y locales y se estarán integrando en los sistemas nacionales de contabilidad, según proceda, y de presentación de informes.

Meta 3

Para 2020, a más tardar, se habrán eliminado, eliminado gradualmente o reformado los incentivos, incluidos los subsidios, perjudiciales para la diversidad biológica, a fin de reducir al mínimo o evitar los impactos negativos, y se habrán desarrollado y aplicado incentivos positivos para la conservación y utilización sostenible de la diversidad biológica, de conformidad y en armonía con el Convenio y otras obligaciones internacionales pertinentes, tomando en cuenta las condiciones socioeconómicas nacionales.

Meta 4

para 2020, a más tardar, los gobiernos, empresas e interesados directos de todos los niveles habrán adoptado medidas o habrán puesto en marcha planes para lograr la sostenibilidad en la producción y el consumo y habrán mantenido los impactos del uso de los recursos nacionales dentro de límites ecológicos seguros.

Objetivo estratégico B: reducir las presiones directas sobre la diversidad biológica y promover la utilización sostenible

Meta 5

para 2020, se habrá reducido por lo menos a la mitad y, donde resulte factible, se habrá reducido hasta un valor cercano a cero, el ritmo de pérdida de todos los hábitats naturales, incluidos los bosques, y se habrá reducido de manera significativa la degradación y fragmentación.

Meta 6

Para 2020, todas las reservas de peces e invertebrados y plantas acuáticas se gestionarán y cultivarán de manera sostenible, lícita y aplicando enfoques basados en los ecosistemas, de manera tal que se evite la pesca excesiva, se hayan establecido planes y medidas de recuperación para todas las especies agotadas, las actividades pesqueras no tengan impactos perjudiciales importantes en las especies amenazadas y en los ecosistemas vulnerables, y el impacto de la actividad pesquera en las reservas, especies y ecosistemas se encuentren dentro de límites ecológicos seguros.

Meta 7

Para 2020, las zonas destinadas a agricultura, acuicultura y silvicultura se gestionarán de manera sostenible, garantizándose la conservación de la diversidad biológica.

Meta 8

para 2020, se habrá llevado la contaminación, incluida aquella producida por exceso de nutrientes, a niveles que no resulten perjudiciales para el funcionamiento de los ecosistemas y para la diversidad biológica.

⁴⁸ <http://www.cbd.int/sp/targets/>

Meta 9

Para 2020, se habrán identificado y priorizado las especies exóticas invasoras y vías de introducción, se habrán controlado o erradicado las especies prioritarias, y se habrán establecido medidas para gestionar las vías de introducción a fin de evitar su introducción y establecimiento.

Meta 10

Para 2015, se habrán reducido al mínimo las múltiples presiones antropógenas sobre los arrecifes de coral y otros ecosistemas vulnerables afectados por el cambio climático o la acidificación de los océanos, a fin de mantener su integridad y funcionamiento.

Objetivo estratégico C: mejorar la situación de la diversidad biológica salvaguardando los ecosistemas, las especies y la diversidad genética.

Meta 11

Para 2020, al menos el 17% de las zonas terrestres y de las aguas interiores y el 10% de las zonas marinas y costeras, especialmente las que revisten particular importancia para la diversidad biológica y los servicios de los ecosistemas, se habrán conservado por medio de sistemas de áreas protegidas administrados de manera eficaz y equitativa, ecológicamente representativos y bien conectados, y de otras medidas de conservación eficaces basadas en áreas, y estas estarán integradas a los paisajes terrestres y marinos más amplios.

Meta 12

Para 2020, se habrá evitado la extinción de especies amenazadas identificadas y se habrá mejorado y sostenido su estado de conservación, especialmente el de las especies en mayor disminución.

Meta 13

Para 2020, se habrá mantenido la diversidad genética de las especies vegetales cultivadas y de los animales de granja y domesticados y de las especies silvestres emparentadas, incluidas otras especies de valor socioeconómico y cultural, y se habrán desarrollado y puesto en práctica estrategias para reducir al mínimo la erosión genética y para salvaguardar su diversidad genética.

Objetivo estratégico D: lograr que todos obtengan los beneficios de la diversidad biológica y de los servicios de los ecosistemas

Meta 14

Para 2020, se habrán restaurado y salvaguardado los ecosistemas que proporcionan servicios esenciales, incluidos servicios relacionados con el agua, y que contribuyen a la salud, los medios de vida y el bienestar, tomando en cuenta las necesidades de las mujeres, las comunidades indígenas y locales y las personas pobres y vulnerables.

Meta 15

Para 2020, se habrá incrementado la capacidad de recuperación de los ecosistemas y la contribución de la diversidad biológica a las reservas de carbono, mediante la conservación y la restauración, incluida la restauración de por lo menos el 15% de los ecosistemas degradados, contribuyendo así a la mitigación del cambio climático y a la adaptación a este, así como a la lucha contra la desertificación.

Meta 16

Para 2015, el Protocolo de Nagoya sobre Acceso a los recursos genéticos y participación justa y equitativa en los beneficios que se deriven de su utilización estará en vigor y en funcionamiento, conforme a la legislación nacional.

Objetivo estratégico E: mejorar la aplicación a través de la planificación participativa, la gestión de los conocimientos y la creación de capacidad

Meta 17

Para 2015, cada Parte habrá elaborado, adoptado como un instrumento de política, y comenzado a poner en práctica una estrategia y un plan de acción nacionales en materia de diversidad biológica eficaces, participativos y actualizados.

Meta 18

Para 2020, se respetarán los conocimientos, las innovaciones y las prácticas tradicionales de las comunidades indígenas y locales pertinentes para la conservación y la utilización sostenible de la diversidad biológica, así como su uso consuetudinario de los recursos biológicos, sujetos a la legislación nacional y a las obligaciones internacionales pertinentes, y se integrarán plenamente y estarán reflejados en la aplicación del Convenio con la participación plena y efectiva de las comunidades indígenas y locales en todos los niveles pertinentes.

Meta 19

Para 2020, se habrá avanzado en los conocimientos, la base científica y las tecnologías relativas a la diversidad biológica, sus valores y funcionamiento, su estado y tendencias, y las consecuencias de su pérdida, y tales conocimientos y tecnologías serán ampliamente compartidos, transferidos y aplicados.

Meta 20

Para 2020, a más tardar, debería aumentar de manera sustancial, en relación con los niveles actuales, la movilización de recursos financieros para aplicar de manera efectiva el Plan Estratégico para la Diversidad Biológica 2011-2020, provenientes de todas las fuentes y conforme al proceso refundido y convenido en la Estrategia para la movilización de recursos. Esta meta estará sujeta a cambios según las evaluaciones de recursos necesarios que las Partes hayan llevado a cabo y presentado en sus informes.

